

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2015 m. sausio 8 d.¹

Bylos C-605/13 P ir C-630/13 P

**Issam Anbouba
prieš**

Europos Sąjungos Tarybą

„Apeliaciniai skundai — Sirijai taikomos ribojamosios priemonės — Priemonės, taikomos asmenims ir subjektams, kurie gauna naudos iš režimo vykdomos politikos arba jį remia — Lėšų ir ekonominių išteklių išaldymas — Įtraukimo į sąrašą kriterijus — Didelė Tarybos diskrecija — Įrodinėjimo pareiga“

1. Nuo 2011 m. kovo mėn. Sirijoje vyksta protestai prieš jos prezidentą Bachar Al-Assad ir jo vadovaujamą režimą. Pagrindinis veikiančio režimo atsakas į šiuos protestus – represijos, pastūmėjusios šalį į pilietinį karą.

2. Reaguodama į Bachar Al-Assad režimo vykdomą smurtą Europos Sąjunga nusprendė imtis ribojamųjų priemonių. Šių priemonių tikslas – daryti spaudimą šiam režimui, kad būtų liautasi smurtauti prieš civilius gyventojus. Jos yra arba visuotinio taikymo, nes jomis siekiama, pavyzdžiui, uždrausti eksportuoti į Siriją tam tikras prekes, arba individualaus taikymo, nes jomis, be kita ko, siekiama išaldyti su Sirijos režimu susijusių fizinių ir juridinių asmenų lėšas ir ekonominius išteklius.

3. Taigi, nors ribojamųjų priemonių formaliai imtasi valstybės atžvilgiu, faktiškai jos taikomos fiziniams ar juridiniams asmenims, laikomais tiesiogiai atsakingais už padėtį, su kuria Sąjunga siekia kovoti, arba prie jos prisideda ar gali turėti įtakos jos reguliavimui².

4. Ribojamosios priemonės Sirijos režimo atžvilgiu buvo nustatomos laipsniškai. Iš pradžių jos buvo susijusios su asmenimis atsižvelgiant į jų oficialias pareigas valstybės aparate. Konstatavusi, kad, nepaisant pirmos priemonių grupės, represijos prieš civilius gyventojus vykdomos ir toliau, Sąjunga išplėtė priemonių taikymo sritį ir į ją įtraukė kitas visuomenės grupes, tarp jų ir kelis įmonių vadovus.

5. Ši išplėsta ribojamųjų priemonių taikymo asmenims sritis kelia klausimų, susijusių su ryšio tarp asmenų, įtrauktų į lėšų išaldymo sąrašus, ir trečiosios valstybės režimo, kuriam skirtos šios priemonės, įrodymu.

6. Tai ir yra pagrindiniai šiose bylose nagrinėjami klausimai.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Žr. C. Beaucillon „Les mesures restrictives de l'Union européenne“, Bruylant, Briuselis, 2014, p. 445.

7. Dviem apeliaciniais skundais I. Anbouba Teisingumo Teismo prašo panaikinti du Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimus *Anbouba / Taryba*³; jais Bendrasis Teismas atmetė jo ieškinius dėl kelių su juo susijusių sprendimų išaldyti lėšas panaikinimo.

8. Šiuose sprendimuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad nustatydamas, jog pagrindinių Sirijos įmonių vadovus galima laikyti su Sirijos režimu susijusiais asmenimis, nes šių įmonių komercinė veikla gali būti sėkminga tik gaunant naudos iš minėto režimo ir savo ruožtu jį kaip nors remiant, Europos Sąjungos Taryba ketino pagrindinių Sirijos įmonių vadovams taikyti Sirijos režimo rėmimo prezumpciją.

9. Remdamasis visomis faktinėmis aplinkybėmis Bendrasis Teismas konstatavo, kad ši prezumpcija gali būti taikoma I. Anbouba.

10. Atsižvelgiant į apeliacinio proceso ribas Teisingumo Teismo prašoma nuspręsti, ar šiais sprendimais Bendrasis Teismas nepažeidė Teisingumo Teismo praktikoje nustatytų taisyklių, susijusių su įrodinėjimo pareiga, vykdytina ribojamųjų priemonių srityje.

11. Apžvelgęs naujausią Teisingumo Teismo praktiką, kurioje įtvirtintos tokios taisyklės, šioje išvadoje siūlysiu šiuos apeliacinius skundus atmesti.

12. Iš tiesų, nors Bendrojo Teismo argumentų pateikimas remiantis prezumpcijos sąvoka man atrodo ginčytinas, išdėstysiu priežastis, dėl kurių manau, kad Bendrasis Teismas galėjo pagrįstai daryti išvadą, jog Taryba įvykdė įrodinėjimo pareigą, jai tenkančią ribojamųjų priemonių srityje, atsižvelgiant, be kita ko, į įtraukimo į sąrašą kriterijų, nurodytą bendrosiose taisyklėse, susijusiose su Sirijos režimui skirtomis ribojamosiomis priemonėmis, kuri nustatyti Taryba turi didelę diskreciją, į visus esamus pripažintus ir neginčijamus faktus, šio režimo ypatumus ir civilinio karo Sirijoje aplinkybes.

I – Faktinės bylos aplinkybės

13. Skundžiamuose sprendimuose Bendrasis Teismas faktines bylos aplinkybės aprašė taip:

- „1. 2011 m. gegužės 9 d. <...> Taryba, remdamasi ESS 29 straipsniu, priėmė Sprendimą 2011/273/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 121, p. 11). Šio sprendimo 4 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad išaldomos visos asmenims, atsakingiems už smurtines represijas prieš civilius gyventojus Sirijoje, ir su jais susijusiems fiziniams ar juridiniams asmenims ir subjektams, kurių sąrašas pateikiamas šio sprendimo priede, priklausančios, jų nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai. Šio išaldymo tvarka nustatyta kitose to paties straipsnio dalyse. Pagal Sprendimo 2011/273 5 straipsnio 1 dalį Taryba sudaro minėtą sąrašą.
2. 2011 m. rugsėjo 2 d. Sprendimu 2011/522/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/273 (OL L 228, p. 16), Taryba, be kita ko, išplėtė pastarojo sprendimo 4 straipsnio 1 dalies taikymo sritį ir į ją įtraukė visas asmenims, atsakingiems už smurtines represijas prieš civilius gyventojus Sirijoje, iš režimo naudos gaunantiems arba jį remiantiems asmenims ir subjektams bei su jais susijusiems asmenims ir subjektams, kurių sąrašas pateikiamas priede, priklausančias ar jų nuosavybės teise turimas, valdomas arba kontroliuojamas lėšas ir ekonominius išteklius. Ieškovas, Issam Anbouba, buvo įtrauktas į šį sąrašą. Atitinkamame sąrašo stulpelyje nurodyti apelianto įtraukimo į jį motyvai: „Žemės ūkio pramonės įmonės „Issam Anbouba“⁴ direktorius. Teikia Sirijos režimui ekonominę paramą“.

3 — T-563/11, EU:T:2013:429 (toliau – Sprendimas T-563/11) ir T-592/11, EU:T:2013:427 (toliau – Sprendimas T-592/11) (toliau kartu – skundžiamieji sprendimai).

4 — Toliau – SAPCO.

3. Remiantis SESV 215 straipsnio 2 dalimi⁵ ir Sprendimu 2011/273 buvo priimtas 2011 m. gegužės 9 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 442/2011 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje (OL L 121, p. 1). Šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad išaldomos visos jo II priede išvardytiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir organizacijoms priklausančios, jų valdomos, turimos ar kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai išteklių. 2011 m. rugsėjo 2 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 878/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 442/2011 (OL L 228, p. 1 ir klaidų ištaisymas OL L 245, 2011, p. 22), be kita ko, iš dalies pakeistas Reglamento Nr. 442/2011 II priedas ir apeliantas įtrauktas į asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems taikoma aptariama priemonė, sąrašą. Nurodyti apelianto įtraukimo į šį sąrašą motyvai buvo tokie patys kaip ir nurodytieji Sprendimo 2011/522 priede.
4. 2011 m. rugsėjo 23 d. Tarybos sprendimu 2011/628/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/273 (OL L 247, p. 17), ir 2011 m. spalio 13 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1011/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas Nr. 442/2011 (OL L 269, p. 18), šios išvados 3 punkte minėtame sąraše buvo palikta apelianto pavardė ir pateikta su jo gimimo data ir vieta susijusi informacija.
5. 2011 m. spalio 7 d. apeliantas pateikė Tarybai prašymą persvarstyti sprendimą įtraukti jį į aptariamą sąrašą, į kurį 2011 m. lapkričio 14 d. Taryba atsakė neigiamai.
6. 2011 m. spalio 13 d. Tarybos sprendimu 2011/684/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/273 (OL L 269, p. 33), į asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems taikomos nagrinėjamos priemonės, sąrašą įtrauktas naujas subjektas ir iš esmės pakeistos kai kurios Sprendimo 2011/273 nuostatos. 2011 m. lapkričio 14 d. Tarybos sprendimu 2011/735/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/273 (OL L 296, p. 53), į šį sąrašą įtrauktų asmenų atžvilgiu nustatytos papildomos ribojamosios priemonės
7. 2011 m. spalio 14 d. Taryba paskelbė pranešimą asmenims ir subjektams, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, numatytos Sprendime 2011/273 su pakeitimais, padarytais Sprendimu 2011/684, ir Reglamente Nr. 442/2011 su pakeitimais, padarytais Reglamentu Nr. 1011/2011 (OL C 303, p. 5).
8. Sprendimas 2011/273 buvo panaikintas ir pakeistas 2011 m. gruodžio 1 d. Tarybos sprendimu 2011/782/BUSP dėl ribojamųjų priemonių Sirijai (OL L 319, p. 56), kuriame nustatytos naujos papildomos priemonės ir apelianto pavardė palikta asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems taikomos šios priemonės, sąraše.
9. 2012 m. sausio 23 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu 2012/37/BUSP, kuriuo įgyvendinamas Sprendimas 2011/782 (OL L 19, p. 33), į aptariamą sąrašą buvo įtraukti kiti asmenys ir subjektai, o 2012 m. vasario 27 d. Tarybos sprendime 2012/122/BUSP, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2011/782 (OL L 54, p. 14), numatytos naujos priemonės, taikytinos į šį sąrašą įtrauktiems asmenims.
10. 2012 m. sausio 18 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 36/2012 dėl ribojamųjų priemonių, atsižvelgiant į padėtį Sirijoje, kuriuo panaikinamas Reglamentas Nr. 442/2011 (OL L 16, p. 1 ir klaidų ištaisymas OL L 259, 2012, p. 7), pats buvo iš dalies pakeistas 2012 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 168/2012 (OL L 54, p. 1), kuriuo į asmenų, subjektų ir organizacijų, kuriems skirtos šios priemonės, sąrašą buvo įtraukti kiti pavadinimai ir pavardės, taip pat nustatytos naujos priemonės, taikytinos į šį sąrašą įtrauktiems asmenims. 2012 m. gegužės 14 d. Tarybos įgyvendinimo reglamente (ES) Nr. 410/2012, kuriuo įgyvendinama

5 — Vis dėlto pažymėtina, kad Reglamento Nr. 442/2011 preambulėje minimas SESV 215 straipsnis, bet nepatikslinama, ar nustatytos priemonės susijusios su šio straipsnio 1 dalimi ar 2 dalimi.

Reglamento Nr. 36/2012 32 straipsnio 1 dalis (OL L 126, p. 3), buvo pakeista su apelianto gimimo data ir vieta susijusi informacija, taip pat kitaip nurodyti jo įtraukimo į Reglamento Nr. 36/2012 II priede pateikiamą sąrašą motyvai, kurie išdėstyti taip:

„Teikia finansinę paramą represiniam aparatui ir sukarintoms grupuotėms, kurios naudoja jėgą prieš civilius gyventojus Sirijoje. Suteikia nuosavybę (pastatus, sandėlius) improvizuotoms įkalinimo stovykloms [laikiniams sulaikymo centrams įkurti]. Finansiniais ryšiais susijęs su aukštais Sirijos pareigūnais.“

II – Bendrajame Teisme pareikšti ieškiniai

14. I. Anbouba Bendrajame Teisme pareiškė du ieškinius dėl panaikinimo.

15. Pirmajame ieškinyje (byla T-563/11) – pirminiame ieškinyje arba dokumentuose dėl reikalavimų patikslinimo – buvo prašoma panaikinti šiuos teisės aktus:

- Sprendimą 2011/522,
- Sprendimą 2011/628,
- Sprendimą 2011/782,
- Reglamentą Nr. 878/2011 ir
- Reglamentą Nr. 36/2012,

ties, kiek I. Anbouba yra įtrauktas į asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, nustatytos atsižvelgiant į padėtį Sirijoje, sąrašą.

16. Antrajame ieškinyje (byla T-592/11) – pirminiame ieškinyje arba dokumentuose dėl reikalavimų patikslinimo – buvo prašoma panaikinti šiuos teisės aktus:

- Sprendimą 2011/684,
- Sprendimą 2011/782,
- Reglamentą Nr. 1011/2011,
- Reglamentą Nr. 36/2012 ir
- Įgyvendinimo reglamentą Nr. 410/2012,

ties, kiek I. Anbouba yra įtrauktas į asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, nustatytos atsižvelgiant į padėtį Sirijoje, sąrašą.

III – Skundžiami sprendimai

17. Pirmajame ieškinyje (byla T-563/11) I. Anbouba nurodė šešis panaikinimo pagrindus, bet vėliau trimis iš jų nebesirėmė. Bendrasis Teismas išnagrinėjo tris likusius pagrindus, t. y. antrąjį, susijusį su įrodinėjimo taisyklių pažeidimu ir akivaizdžiomis vertinimo klaidomis, padarytomis nurodant I. Anbouba įtraukimo į asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašą motyvus, trečiąjį, susijusį su teisės į gynybą pažeidimu, ir ketvirtąjį, susijusį su pareigos motyvuoti neįvykdymu.

18. Antrajame ieškinyje (byla T-592/11) I. Anbouba nurodė šešis panaikinimo pagrindus, bet vėliau dviem paskutiniais iš jų nebesirėmė. Bendrasis Teismas išnagrinėjo keturis likusius pagrindus, t. y. pirmąjį, susijusį su nekaltumo prezumpcijos pažeidimu ir įrodinėjimo pareigos perkėlimu, antrąjį, susijusį su akivaizdžiomis vertinimo klaidomis, padarytomis nurodant I. Anbouba įtraukimo į asmenų, kuriems taikomos Sąjungos skirtos sankcijos, sąrašą motyvus, trečiąjį, susijusį su teisės į gynybą pažeidimu, ir ketvirtąjį, susijusį su pareigos motyvuoti neįvykdymu.

19. Išnagrinėjęs ir atmetęs visus pagrindus, nurodytus abiem ieškiniams pagrįsti, Bendrasis Teismas atmetė abu ieškinius ir priteisė iš I. Anbouba bylinėjimosi išlaidas.

IV – Šalių reikalavimai Teisingumo Teisme

20. Bylose C-605/13 P ir C-630/13 P I. Anbouba Teisingumo Teismo prašo:

- 1) panaikinti skundžiamus sprendimus;
- 2) priimant naują sprendimą nuspręsti, kad:
  - sprendimas įtraukti I. Anbouba į asmenų ir subjektų, kuriems taikomos ekonominės sankcijos, sąrašą yra neteisėtas,
  - bylose T-563/11 ir T-592/11 nagrinėjamus sprendimus ir reglamentus reikia panaikinti ir
  - iš Tarybos turi būti priteistos bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

21. Taryba Teisingumo Teismo prašo:

- atmesti apeliacinius skundus,
- papildomai – prireikus atmesti dėl galiojančių teisės aktų pateiktus ieškinius ir
- priteisti iš I. Anbouba bylinėjimosi apeliacinėje instancijoje išlaidas.

22. Komisija Teisingumo Teismo prašo:

- atmesti apeliacinius skundus ir
- priteisti iš I. Anbouba bylinėjimosi išlaidas.

V – Apeliaciniai skundai

23. Abu apeliaciniai skundai grindžiami dviem tokiais pačiais pagrindais.

24. Nurodydamas pirmąjį pagrindą I. Anbouba teigia, kad Bendrasis Teismas nepagrįstai taikė prezumpciją, jog jis susijęs su Sirijos režimu, o nurodydamas antrąjį – kad Bendrasis Teismas nevykdė įprastos aptariamų sprendimų ir reglamentų kontrolės.

25. Apeliaciniai skundai pateikti dėl toliau nurodytų skundžiamų sprendimų punktų.

26. Sprendimo T-563/11 32 ir 33 punktai (kurie iš esmės identiški Sprendimo T-592/11 42 ir 43 punktams) suformuluoti taip:

- „32. Iš Sprendimo 2011/522 konstatuojamųjų dalių matyti, kad ribojamosiomis priemonėmis, nustatytomis Sprendime 2011/273, nepavyko nutraukti Sirijos režimo vykdomų represijų prieš [Sirijos] civilius gyventojus, todėl Taryba nusprendė, kad šias priemones reikėtų taikyti ir kitiems asmenims bei subjektams, kurie gauna naudos iš režimo arba jį remia, visų pirma tiems, kurie teikia režimui finansinę ar logistinę paramą, ypač saugumo struktūroms, arba trukdo pastangoms taikiai pereiti prie demokratijos Sirijoje. Taigi matyti, kad Sprendimu 2011/522 ribojamųjų priemonių taikymo sritis išplėsta į ją įtraukiant pagrindinius Sirijos verslininkus, Tarybai laikantis nuomonės, kad [pagrindinių Sirijos įmonių vadovus] galima laikyti su Sirijos režimu susijusiais asmenimis, nes [šių] įmonių komercinė veikla gali būti sėkminga tik gaunant naudos iš minėto režimo ir savo ruožtu jį kaip nors remiant. Taip elgdamasi Taryba siekė, kad Sirijos režimo rėmimo prezumpcija būtų taikoma pagrindinių Sirijos įmonių vadovams.
33. Dėl ieškovo iš bylos medžiagos matyti, kad Taryba taikė šią prezumpciją atsižvelgdama į tai, kad jis vadovauja [SAPCO], vienai didžiausių žemės ūkio maisto produktų gamybos bendrovių [kuriai, be kita ko, priklauso 60 % rinkos sojų aliejaus sektoriuje], kelioms bendrovėms, vykdančioms veiklą nekilnojamojo turto ir švietimo srityse, taip pat yra *Cham Holding* [didžiausios privačios bendrovės Sirijoje], įsteigtos 2007 m., valdybos narys steigėjas ir Homso (Sirija) prekybos ir pramonės rūmų generalinis sekretorius.“

27. Siekdamas nustatyti, ar Taryba padarė teisės klaidą taikydamą prezumpciją, Sprendimo T-563/11 35 punkte ir Sprendimo T-592/11 45 punkte Bendrasis Teismas rėmėsi teismo praktika konkurencijos teisės srityje, pagal kurią institucijos gali taikyti prezumpcijas, atspindinčias institucijos, kuriai tenka įrodinėjimo pareigą, galimybę remiantis patirtimi pagrįstomis taisyklėmis, kurias nulėmė įprasta įvykių eiga, daryti tam tikras išvadas⁶. Sprendimo T-563/11 36 punkte ir Sprendimo T-592/11 46 punkte Bendrasis Teismas priminė, kad net sunkiai paneigiama prezumpcija laikytina priimtina, jeigu ji proporcinga siekiamam teisėtam tikslui, egzistuoja galimybė pateikti priešingų įrodymų ir užtikrinama teisė į gynybą⁷.

28. Minėtuose punktuose Bendrasis Teismas rėmėsi Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, pagal kurią 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 dalimi nėra draudžiamos faktinės ar teisinės prezumpcijos, bet reikalaujama, kad valstybės jas taikytų pagrįstai atsižvelgdamos į situacijos svarbą ir užtikrinamos teisę į gynybą⁸.

29. Sprendimo T-563/11 37 punkte ir Sprendimo T-592/11 47 punkte Bendrasis Teismas taip pat rėmėsi Sprendimo *Tay Za / Taryba*⁹ 69 punktu, iš kurio matyti, kad, kalbant apie sprendimus, susijusius su lėšų išaldymu, neatmetama galimybė taikyti prezumpcijas, jeigu jos numatytos atitinkamuose teisės aktuose ir atitinka jais siekiamą tikslą.

30. Nagrinėjamu atveju remdamasis minėta teismų praktika Bendrasis Teismas, pirma, Sprendimo T-563/11 38 punkte ir Sprendimo T-592/11 48 punkte nusprendė, kad, atsižvelgdama į autoritarinį Sirijos režimo pobūdį ir valstybės vykdomą griežtą Sirijos ekonomikos kontrolę, Taryba galėjo laikyti patirtimi pagrįsta taisykle tai, jog vieno pagrindinių verslininkų Sirijoje veikla, vykdoma įvairiuose sektoriuose, gali būti sėkminga tik gaunant naudos iš minėto režimo ir savo ruožtu jį kaip nors remiant.

6 — Bendrasis Teismas, be kita ko, rėmėsi Sprendimu *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 60–63 punktai).

7 — Bendrasis Teismas rėmėsi Sprendimu *Elf Aquitaine / Komisija* (C-521/09 P, EU:C:2011:620, 62 punktą ir jame nurodyta teismų praktika).

8 — Bendrasis Teismas rėmėsi sprendimais *Salabiaku / Prancūzija* (1988 m. spalio 7 d., A serija, Nr. 141-A, 28 punktą) ir *Klouvi / Prancūzija* (Nr. 30754/03, 41 punktą).

9 — C-376/10 P, EU:C:2012:138.

31. Antra, Bendrasis Teismas patikrino, ar ši prezumpcija yra proporcinga Tarybos siekiamam tikslui, nugincijama ir nepažeidžia I. Anbouba teisės į gynybą.

32. Sprendimo T-563/11 40 punkte ir Sprendimo T-592/11 50 punkte Bendrasis Teismas priminė Sprendimu 2011/522 siekiamus tikslus, apsauginį nustatytų priemonių pobūdį ir su Sąjungos ir jos valstybių narių saugumu ar tarptautiniais santykiais susijusias svarbias priežastis, dėl kurių gali būti draudžiama pateikti suinteresuotiesiems asmenims tam tikrus įrodymus. Bendrasis Teismas padarė išvadą, jog atrodo, kad Taryba proporcingai taikė prezumpciją.

33. Sprendimo T-563/11 41 punkte ir Sprendimo T-592/11 51 punkte Bendrasis Teismas konstatavo, kad ši prezumpcija buvo nugincijama, nes asmenims, kuriems numatyta taikyti ribojamąsias priemones, Taryba turėjo nurodyti jų įtraukimo į sąrašą motyvus ir siekdami įrodyti, kad neremia veikiančio režimo, šie asmenys galėjo remtis faktinėmis aplinkybėmis ir informacija, kurią jie vieni galėjo turėti.

34. Trečia, Sprendimo T-563/11 43 punkte ir Sprendimo T-592/11 53 punkte Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši prezumpcija numatyta aptariamuose teisės aktuose ir leidžia siekti juose nubrėžtų tikslų.

35. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes Bendrasis Teismas Sprendimo T-563/11 44 punkte ir Sprendimo T-592/11 54 punkte padarė išvadą, kad Taryba teisiniu požiūriu nesuklydo nusprendama, jog vien tai, kad I. Anbouba yra žinomas Sirijos verslininkas, leidžia daryti prielaidą, kad jis teikia ekonominę paramą Sirijos režimui.

36. Paskui Bendrasis Teismas išnagrinėjo antrąjį ieškinio pagrindą ir I. Anbouba pateiktus duomenis, siekdamas įrodyti, kad Taryba padarė vertinimo klaidą, kai nusprendė, kad jis, kaip žinomas Sirijos verslininkas, teikia ekonominę paramą Sirijos režimui. Tai išnagrinėjęs Bendrasis Teismas nusprendė, kad I. Anbouba nepateikė jokių duomenų, kurie leistų paneigti šią prezumpciją.

VI – Šalių argumentai

A – Dėl pirmojo apeliacinių skundų pagrindo

37. I. Anbouba teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą nusprendęs, jog Taryba pagrįstai taikė prezumpciją, kad pagrindinių Sirijos įmonių vadovai remia Sirijos režimą, nes ši prezumpcija neturi teisinio pagrindo, yra neproporcinga atsižvelgiant į siekiamą teisėtą tikslą ir nenuginčijama.

38. Pirma, I. Anbouba teigia, kad nėra teisinio pagrindo remtis prezumpcija. Jis tvirtina, kad, priešingai, nei reikalaujama pagal Teisingumo Teismo praktiką, ginčijamuose teisės aktuose nėra numatytas rėmimasis prezumpcija. Sprendimo T-563/11 32 punkto ir Sprendimo T-592/11 42 punkto antras sakinys – tai Bendrojo Teismo pateiktas Sprendimo 2011/522 aiškinimas.

39. Antra, I. Anbouba manymu, ši prezumpcija yra neproporcinga atsižvelgiant į siekiamą tikslą. Bendrasis Teismas patvirtino Tarybos poziciją atleisdamas ją nuo pareigos nustatyti konkretų ryšį tarp asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, ir Sirijos režimo. I. Anbouba taip pat ginčija Bendrojo Teismo pateiktą nuorodą į teismo praktiką konkurencijos srityje. Jis teigia, kad pasakymai „patirtimi pagrįstos taisyklės“ ir „tipinė įvykių eiga“, vartojami Sprendimo T-563/11 35 punkte ir Sprendimo T-592/11 45 punkte, yra neaiškūs ir kad konkurencijos srities bylų, susijusių su ekonominėmis sankcijomis, kontekstas visiškai kitoks nei lėšų įšaldymo kontekstas. I. Anbouba daro išvadą, kad prezumpcija yra pernelyg bendra, todėl nepriimtina, nes neproporcinga atsižvelgiant į siekiamą teisėtą tikslą.

40. Galiausiai I. Anboubą tvirtina, kad ši prezumpcija yra nenuginčijama. Iš tikrųjų kadangi jis negali paneigti, jog yra Sirijoje įsteigtos įmonės vadovas ir praktiškai neįmanoma pateikti įrodymų, kad neteikė paramos Sirijos režimui, vienintelė galimybė nuginčyti šią prezumpciją – pateikti nepritarimo šiam režimui įrodymų. Apeliantas ginčija tai, kad ši prezumpcija nepalieka jokios vietos asmenims, kurie niekaip negali būti priskirti prie režimą remiančių asmenų kategorijos, tačiau nepriklauso ir tiems, kurie aiškiai jam priešinasi. Taigi Bendrasis Teismas nepagrįstai atmetė kaip nepakankamus I. Anboubą pateiktus įrodymus, patvirtinančius, kad jis neremia veikiančio režimo.

41. Taryba pirmiausia primena, kad turi bendrą kompetenciją nustatyti ribojamąsias priemones dėl Sirijos režimo narių, kuriems tenka atsakomybė už sunkius žmogaus teisių pažeidimus. Šiomis apsauginio pobūdžio priemonėmis siekiama vien daryti spaudimą Sirijos valdžios institucijoms ir su jomis susijusiems asmenims, kad jie nutrauktų smurtines represijas, dėl kurių Sirijoje žuvo tūkstančiai žmonių. Tam, kad šios priemonės būtų veiksmingos, jos turi būti taikomos už šias represijas atsakingiems asmenims, taip pat asmenims, kurie įtariami turintys ryšių su pastaraisiais.

42. Taryba taip pat pabrėžia, kad su šiomis bylomis susijęs užsienio politikos tikslas lemia didelę Sąjungos teisės aktų leidėjo diskreciją ir ribotą teisminę kontrolę.

43. Remdamasi generalinio advokato P. Mengozzi išvada, pateikta byloje *Tay Za / Taryba*¹⁰, kurioje jis skiria tris asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, grupes, apimančias, pirma, vadovus, antra, su jais susijusius asmenis, pirmiausia gaunančius naudos iš ekonominės politikos, ir, trečia, iš ekonominės politikos naudos gaunančių asmenų šeimos narius, Taryba pažymi, kad I. Anboubą priklauso antrajai tokių asmenų grupei.

44. Taryba primena, kad I. Anboubą yra žinomas verslininkas, priklausantis Sirijos valdančiajam ekonominiam sluoksniui, vienas iš vietos valdžios ramsčių, bendrovės *Cham Holding*, kuriai taip pat taikomos ribojamosios priemonės, akcininkas, artimas Rami Makhlof, kuris pats artimas režimui, ir kad jie abu yra *Cham Holding*, kurią pastarasis kontroliuoja, valdybos nariai.

45. Taryba pabrėžia šeimų klanų svarbą išlaikant tiek politinę, tiek ekonominę valdžią Sirijoje ištisais dešimtmečiais. Politinio gyvenimo Sirijoje ir Assad klanų naudojimosi valdžia analizė¹¹ atskleidžia, kaip šie stambieji klanai, įskaitant Anboubą ir Makhlof šeimų klanus, palaikydami vieni kitus dalijosi ir politinės valdžios postais (Assad klanų nariams tampant karinių pajėgų vadais), ir pagrindiniais postais, susijusiais su seniai centralizuota ekonomika. Mirus Hafez Al-Assad ir pradėjus dalinį ekonomikos liberalizavimą šios su režimu susijusios šeimos ėmė kontroliuoti ne tik valstybės ekonomikos sektorių, bet ir visą naująjį privatųjį sektorių.

46. Taryba teigia, kad priimdama sprendimą pagal ESS 29 straipsnį Sąjunga, paisydama tarptautinės teisės, gali nustatyti prezumpcijas, kuriomis grindžiamos tam tikrai asmenų ir subjektų kategorijai taikomos ribojamosios priemonės. Taryba pabrėžia, jog rėmėsi tuo, kad I. Anboubą priklauso nedidelei grupei, kurią sudaro pagrindiniai Sirijoje įsteigtų įmonių vadovai, ir tuo, kad, kaip Sprendimo T-563/11 46 punkte ir Sprendimo T-592/11 64 punkte konstatavo Bendrasis Teismas, jo įmonės suklestėjo veikiant šiam režimui. Dėl šių dviejų aplinkybių I. Anboubą padėtis, palyginti su kitais asmenimis, yra išskirtinė.

47. Tam, kad paneigtų šią prezumpciją, I. Anboubą turi įrodyti ne tai, kad jis nepritaria režimui, o tai, kad, palyginti su kitais asmenimis, jo padėtis nėra išskirtinė, tačiau jis to neįrodė.

48. Dėl prezumpcijos proporcingumo Taryba remiasi Sprendimo T-592/11 50 punktu.

¹⁰ — C-376/10 P, EU:C:2011:786.

¹¹ — Taryba kaip pavyzdį nurodo B. Haddad veikalą „Business Networks in Syria – The political economy of authoritarian resilience“, Stanford University Press, 2012.

49. Įstojimo į bylą paaiškinimuose Komisija nagrinėja Sprendimo 2011/522 4 straipsnį, kuriame, jos teigimu, skiriamos keturios asmenų ir subjektų, kuriems gali būti taikomos ribojamosios priemonės, kategorijos, t. y. atsakingų už smurtines represijas, gaunančių naudos iš režimo politikos, remiančių režimą ir susijusių su minėtais asmenimis ir subjektais. Be to, Komisija primena I. Anboubą pareigas (kelių įmonių vadovas, veikiantis keliuose sektoriuose, *Cham Holding*, kurios pirmininko pavaduotojas yra prezidento Bachar Al-Assad pusbrolis Rami Makhlouf, valdybos narys, taip pat Homso prekybos ir pramonės rūmų generalinis sekretorius). Komisija teigia, kad remiantis patirtimi pagrįsta taisykle daroma nuoroda ne į visus Sirijos verslininkus, o į „pagrindinius Sirijos verslininkus, veikiančius keliuose sektoriuose“.

50. Komisija primena, kad prezumpcija – tai „teisinė sistema, pagal kurią ginčijamas faktas nustatomas iš neginčijamo fakto. Ši sistema taikoma tuo atveju, kai dėl ginčijamo fakto pobūdžio labai sunku šį faktą įrodyti ir kai jis išplaukia iš fakto, kurį įrodyti lengviau“¹². Ją taikyti leidžia Teisingumo Teismas ir Komisija šiuo klausimu cituoja Sprendimą *Aalborg Portland ir kt. / Komisija*¹³, kurio 79 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad „net jei įrodinėjimo pareiga <...> tenka Komisijai arba suinteresuotajai įmonei ar asociacijai, dėl faktinių aplinkybių, kuriomis remiasi viena šalis, pobūdžio kitai šaliai gali kilti pareiga pateikti paaiškinimą ar pagrindimą, kurio nepateikus galima daryti išvadą, kad įrodinėjimo pareiga įvykdyta“.

51. Komisijos teigimu, prezumpcija prilygintina įrodymų, kuriuos kita šalis nepakankamai paneigė, visumai. Be to, Europos Žmogaus Teisių Teismas nuolat nurodo, kad įrodymas, „nesukeliantis jokių pagrįstų abejonų“, gali „kilti iš įrodymų visumos arba nepaneigtų, pakankamai tvirtų, aiškių ir tarpusavyje derančių prezumpcijų“¹⁴, taigi vienodai vertina įrodymų visumą ir nepaneigtas prezumpcijas.

52. Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažįsta prezumpcijas baudžiamosiose bylose. Šio teismo teigimu, pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad valstybės taikytų prezumpcijas laikydamosi protingų ribų, atsižvelgdamos į situacijos svarbą ir užtikrindamos teisę į gynybą¹⁵. Baudžiamosios teisės srityje prezumpcijas pripažįsta ir Teisingumo Teismas¹⁶. Taigi prezumpcija juo labiau turi būti pripažįstama tokioje srityje, su kuria susijusi ši byla, kai kalbama apie užsienio politikos ir saugumo priemonę, kuriai, be to, gali būti taikoma tik ribota kontrolė.

53. Komisija teigia, kad sprendimas gali būti pagrįstas turima informacija, kaip antai viešomis ataskaitomis, straipsniais spaudoje ar saugumo tarnybų ataskaitomis, o ne įrodymais, ypač kai nėra galimybės atlikti tyrimo trečiosiose valstybėse. Ji pabrėžia, kad tinkamas prezumpcijos taikymas yra fakto klausimas ir kad nagrinėjant apeliacinį skundą jis gali būti pateiktinas kontrolei veikiau išimties atveju.

54. Dėl tariamo prezumpcijos teisinio pagrindo nebuvimo Komisija tvirtina, pirma, kad net jei, kaip teigia I. Anboubą, Sprendimo T-563/11 32 punkto ir Sprendimo T-592/11 42 punkto antras sakiny – tai Bendrojo Teismo pateiktas Sprendimo 2011/522 aiškinimas, nematyti, kodėl šis aiškinimas neteisingas. Antra, teisiniu požiūriu klaidinga teigti, kad prezumpcija turi būti numatyta įstatyme. Iš tikrųjų „faktinės“ prezumpcijos kyla iš nusistovėjusių įrodymų vertinimo principų ir yra pripažįstamos tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo, tiek Teisingumo Teismo. Galiausiai Sprendime *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138) taikyta visiškai kita prezumpcija, susijusi su verslininko šeimos nariais, ir iš Teisingumo Teismo pastabos, pateiktos šio sprendimo 69 punkte, galima spręsti, kad jis būtų linkęs pripažinti, jog tokia prezumpcija priimtina, jeigu ji būtų buvusi numatyta bent jau bendrojoje

12 — Komisija remiasi apibrėžtimi, pateikta R. Cabrillac „Dictionnaire du vocabulaire juridique“, 2-asis leidimas, Litec, Paryžius, 2004, p. 301.

13 — C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, EU:C:2004:6.

14 — Komisija, be kita ko, cituoja EŽTT didžiosios kolegijos Sprendimo *Öcalan / Turkija*, Nr. 46221/99, EŽTT 2005-IV, 180 punktą.

15 — Minėto Sprendimo *Salabiaku / Prancūzija* 28 punktą.

16 — Sprendimas *Spector Photo Group ir Van Raemdonck* (C-45/08, EU:C:2009:806, 43 ir 44 punktai).

pozicijoje arba aptariamame reglamente, tačiau taip nebuvo. Komisija daro išvadą, kad tai, jog prezumpcija nėra aiškiai nustatyta taikytinuose teisės aktuose, neturi reikšmės, nes faktinės prezumpcijos, būdamos susijusios su kognityvine, o ne su normatyvine sritimi, iš esmės nėra numatytos įstatyme.

55. Dėl tariamo prezumpcijos neproporcingumo Komisija ginčija I. Anboubą argumentą, susijusį su prezumpcijomis konkurencijos teisės srityje. Ji teigia, kad siekiant ką nors įrodyti visada remiamasi patirtimi pagrįstomis taisyklėmis. Be to, I. Anboubą pateiktame argumente neatsižvelgiama į tai, kad nei Taryba, nei Bendrasis Teismas nekalba apie „bendrą“ prezumpciją, kuri taikytina visiems režimams. Bendrasis Teismas remiasi su Sirijos režimu susijusiomis aplinkybėmis, kurios šiuose apeliaciniuose skunduose nėra ginčijamos. Komisija taip pat pažymi, kad, kitaip nei tais atvejais, kai taikoma konkurencijos teisė, Taryba nėra įgaliota atlikti tyrimo Sirijos teritorijoje, taigi turi remtis prielaidomis, o tai pateisina platesnį nei baudžiamosios teisės srityje taikomų prezumpcijų aiškinimą. Galiausiai Komisija teigia, kad Bendrasis Teismas pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką atsižvelgė į situacijos svarbą (Sprendimo T-563/11 40 punktas ir Sprendimo T-592/11 50 punktas).

56. Dėl tariamo prezumpcijos nenuginčijamumo Komisija mano, kad I. Anboubą klaidingai supranta skundžiamas sprendimas. Iš tikrųjų Bendrasis Teismas reikalauja ne įrodyti, kad I. Anboubą priešinas režimui, o kad jo neremia ar negauna iš jo naudos. Komisija pažymi, kad apeliaciniuose skunduose nėra ginčijamas Sprendimo T-592/11 66–76 punktuose pateiktas vertinimas. Tai, kad, kai kalbama apie žinomą verslininką, veikiantį keliuose sektoriuose, pateikti tokį įrodymą gali būti sunku, taip pat tik patvirtina, kad prezumpcija teisinga (prezumpcija paremta patirtimi pagrįsta taisykle, turinčia mažai arba labai mažai išimčių), o ne atvirkščiai.

57. Atsakydamas į Komisijos pateiktus įstojimo į bylą paaiškinimus I. Anboubą pažymi, kad Komisija skiria keturias asmenų ir subjektų, kuriems gali būti taikomos ribojamosios priemonės, kategorijas, nors generalinis advokatas P. Mengozzi savo išvadoje, pateiktoje byloje *Tay Za / Taryba* (EU:C:2011:786), jų nurodo tik tris. Apeliantas teigia, kad Teisingumo Teismas privalo patikrinti, ar prezumpcija turi teisinį pagrindą, nes patirtimi pagrįsta taisyklė buvo nustatyta remiantis tariamai pripažintais faktais, bet jie nebuvo įrodyti. I. Anboubą, be kita ko, ginčija Tarybos ir Komisijos išvadas, padarytas atsižvelgiant į su juo susijusią informaciją:

- nenustatyta, kad jis galėjo turėti įtakos veiksams, dėl kurių priekaištauojama *Cham Holding*, ir neatsižvelgta į tai, kad 2011 m. balandžio mėn. jis pasitraukė iš šios bendrovės, nors fizinio asmens įtraukimas į atitinkamą sąrašą dėl to, kad jis susijęs su asmeniu ar subjektu, kuris pats įtrauktas į šį sąrašą, negali būti grindžiamas prezumpcijomis, kurios nėra paremtos suinteresuotojo asmens veiksmais¹⁷,
- dėl to, kad buvo Homso prekybos ir pramonės rūmų generalinis sekretorius (2005–2008 metais), I. Anboubą pažymi, kad jo įtraukimas į sąrašą negali būti grindžiamas anksčiau užimtomis pareigomis¹⁸. Be to, apeliantas patikslina, kad jis buvo išrinktas į šį postą nurungęs kitą kandidatą, palaikantį režimą,
- dėl to, kad yra investavęs į kelis tarpusavyje nesusijusius ekonomikos sektorius, I. Anboubą tvirtina, jog tai savaime nėra įrodymas, kad jis remia režimą, ir

17 — Žr. Sprendimą *Sedghi ir Azizi / Taryba* (T-66/12, EU:T:2014:347, 69 punktas).

18 — Žr. Sprendimą *Alchaar / Taryba* (T-203/12, EU:T:2014:602, 155 punktą).

— dėl savo ryšių su Sirijos prezidento šeima I. Anbouba teigia, kad Komisija tikriausiai remiasi Tarybos nurodytu veikalu, kuriame minimos kelios didelės šeimos, susijusios su Assad klanu; apeliantas pažymi, kad šis veikalas buvo cituojamas tik vykstant apeliaciniam procesui ir kad šiuo atžvilgiu jis negalėjo pasinaudoti teise į gynybą; I. Anbouba bet kuriuo atveju pabrėžia, kad jis šiame veikalė nėra minimas.

58. Taryba nepateikė pastabų dėl Komisijos įstojimo į bylą paaiškinimų.

B – Dėl antrojo apeliacinių skundų pagrindo

59. I. Anbouba teigia, kad, nesant prezumpcijos, Taryba turėjo pateikti įrodymų, pagrindžiančių jos sprendimą įtraukti jį į asmenų, kuriems taikomos atsižvelgiant į padėtį Sirijoje nustatytos ribojamosios priemonės, sąrašą. Atleisdamas Tarybą nuo pareigos pateikti įrodymų arba nurodyti jų nepateikimo motyvus ir pripažindamas, kad Taryba gali grįsti savo sprendimą vien prezumpcija, kuria iš tikrųjų ji negalėjo teisėtai remtis, Bendrasis Teismas nenubaudė jos už akivaizdų rungimosi principo ir apelianto teisės į gynybą pažeidimą.

60. Remdamasis Sprendimu *Komisija ir kt. / Kadi*¹⁹ I. Anbouba mano, kad jei Taryba dėl su saugumu ar tarptautiniais santykiais susijusių privalomųjų pagrindų negalėjo jam pateikti turimų įrodymų, ji vis dėlto privalėjo, viena vertus, pateikti juos Bendrajam Teismui, kad šis galėtų juos įvertinti, ir, kita vertus, nurodyti, dėl kokių priežasčių šių įrodymų negalima pateikti I. Anbouba.

61. Taryba nepareiškė nuomonės dėl antrojo apeliacinių skundų pagrindo.

62. Komisija teigia, kad prezumpcija keičia įrodinėjimo dalyką. Žinomi faktai – tai I. Anbouba asmeninė padėtis ir Sirijos režimo ypatumai. Kadangi šie faktai nebuvo ginčijami, nebuvo būtina pateikti Bendrajam Teismui papildomų įrodymų.

63. Ji pažymi, kad I. Anbouba nurodytas Sprendimas *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518) šioje byloje nėra reikšmingas. Iš tikrųjų byla, kurioje priimtas šis sprendimas, susijusi su terorizmu, o tokiu atveju reikalavimai įrodyti yra kitokie. Toje byloje asmuo, kuriam buvo taikoma ribojamoji priemonė, neigė visus faktus ir Komisija nesirėmė informacija ar prezumpcijomis, kurių faktinis pagrindas susijęs su viešąja sritimi ar šio asmens neginčijamas. Sprendime *Taryba / Manufacturing Support & Procurement Kala Naft*²⁰, priešingai, nagrinėta situacija, kai įrodymai, kuriais patvirtinama atitinkamo juridinio asmens atžvilgiu nurodytų motyvų atitiktis tikrovei, nebuvo ginčijami ir kilo iš viešųjų dokumentų. Todėl tokiomis aplinkybėmis, kaip nusprendė Teisingumo Teismas, Taryba neprivalėjo pateikti kitų *Manufacturing Support & Procurement Kala Naft* (toliau – *Kala Naft*) veiklos įrodymų²¹.

VII – Vertinimas

64. Nors I. Anbouba abu pagrindus, nurodytus kiekviename apeliaciniame skunde, pateikia atskirai, mano manymu, jie yra glaudžiai susiję.

19 — C-584/10 P, C-593/10 P ir C-595/10 P, EU:C:2013:518.

20 — C-348/12 P, EU:C:2013:776.

21 — 89 ir 105 punktai.

65. Iš tikrųjų nurodydamas pirmąjį apeliacinių skundų pagrindą I. Anbouba teigia, jog Taryba negalėjo jam taikyti Bachar Al-Assad režimo rėmimo prezumpcijos vien dėl to, kad jis yra žinomas Sirijos verslininkas. Apelianto manymu – ir toks yra antrojo apeliacinių skundų pagrindo dalykas, – Taryba turėjo pateikti papildomų įrodymų jo įtraukimui į asmenų, kuriems taikomos ribojamosios priemonės, sąrašą pagrįsti, kad įrodytų, jog jis remia Sirijos režimą.

66. I. Anbouba manymu, atsižvelgdama tik į tai, kad jis yra žinomas Sirijos verslininkas, ir nepateikdama papildomų įrodymų Taryba perkėlė įrodinėjimo pareigą, nurodydama jam pateikti neigiamų įrodymų, kad neremia Bachar Al-Assad režimo.

67. Nagrinėjant šiuos apeliacinius skundus I. Anbouba nurodė, kad paties rėmimosi prezumpcija, kaip įrodinėjimo būdo, neginčija, tačiau patikslino, kodėl jam negali būti taikoma Bachar Al-Assad režimo rėmimo prezumpcija. Iš tikrųjų, I. Anbouba manymu, tokia prezumpcija neturi teisinio pagrindo, yra neproporcinga ir nenuginčijama.

68. Apibendrinant galima teigti, kad abiem I. Anbouba nurodytais apeliacinių skundų pagrindais siekiama užginčyti tai, kaip Bendrasis Teismas įvertino, ar buvo laikomasi su įrodinėjimo pareiga, vykdytina ribojamųjų priemonių srityje, susijusių taisyklių, pripažindamas, kad apeliantui taikytina Sirijos režimo rėmimo prezumpcija, taigi ir nereikalaudamas, kad Taryba pateiktų papildomų šio režimo rėmimo įrodymų.

69. Atsižvelgdamas į tai, kad abu pagrindai, I. Anbouba nurodyti kiekviename apeliaciniame skunde, yra glaudžiai susiję, juos nagrinėsiu kartu.

70. Pirmiausia reikia aiškiai apibrėžti tai, kas patenka į Teisingumo Teismo jurisdikciją nagrinėjant apeliacinį skundą.

71. Iš Teisingumo Teismo praktikos matyti, kad tariamas įrodinėjimo srityje taikomų taisyklių pažeidimas yra teisės klausimas, kuris priimtinas apeliaciniame procese²².

72. Kalbant konkrečiau, Teisingumo Teismas nusprendė, kad „jei apelianto kaltinimai susiję su Pirmosios instancijos teismo [(dabar – Bendrasis Teismas)] atliktu jam pateiktų įrodymų vertinimu, jie negali būti nagrinėjami vykstant apeliaciniam procesui. Tačiau Teisingumo Teismas turi patikrinti, ar atlikdamas šį vertinimą Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą ir pažeidė bendruosius teisės principus, kaip antai nekaltumo prezumpciją, ir įrodinėjimo srityje taikomas taisykles, kaip antai susijusias su įrodinėjimo pareiga“²³.

73. Taigi „įrodinėjimo pareigos paskirstymo klausimas, nors gali turėti įtakos su faktinėmis aplinkybėmis susijusiems Pirmosios instancijos teismo teiginiams, yra teisės klausimas“²⁴.

74. Atsižvelgdamas į šią teismo praktiką Teisingumo Teismas, nagrinėdamas šiuos apeliacinius skundus, turi patikrinti, ar Bendrasis Teismas pažeidė taisykles, reglamentuojančias įrodinėjimo pareigos paskirstymą ribojamųjų priemonių srityje, ar ne.

75. Pirmiausia remdamasis trimis sprendimais priminsiu Teisingumo Teismo nustatytas taisykles, susijusias su įrodinėjimo pareiga ribojamųjų priemonių srityje. Paskui išnagrinėsiu, ar Bendrojo Teismo pateikti argumentai suderinami su Teisingumo Teismo praktika.

22 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Bertelsmann ir Sony Corporation of America / Impala* (C-413/06 P, EU:C:2008:392, 44 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).

23 — Sprendimas *Hüls / Komisija* (C-199/92 P, EU:C:1999:358, 65 punktą).

24 — Sprendimas *Arrêt BAI ir Komisija / Bayer* (C-2/01 P ir C-3/01 P, EU:C:2004:2, 61 punktą).

A – Su įrodinėjimo pareiga ribojamųjų priemonių srityje susijusios taisyklės

76. Šiame teismo praktikos, susijusios su ribojamosiomis priemonėmis, raidos etape pagrindinės nuorodos dėl taisyklių, susijusių su įrodinėjimo pareiga, matyti iš sprendimų *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138), *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518) ir *Taryba / Manufacturing Support & Procurement Kala Naft* (EU:C:2013:776).

1. Sprendimas *Tay Za / Taryba*

77. Sprendimas *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138) susijęs su Mianmaro Sąjungos Respublikai nustatytomis ribojamosiomis priemonėmis. Jame kalbama apie lėšų išaldymo priemones, taikomas asmenims, turintiems naudos iš vyriausybės ekonominės politikos. Apelianto pavardė, nurodant, kad jis yra „Tay Za sūnus“, ir jo tėvo pavardė, Tay Za, paaiškinant, kad jis yra kelių įmonių vadovas, buvo įtrauktos į asmenų, kurių lėšos išaldytos, sąrašą.

78. Apeliantas ginčijo tai, kad vien aplinkybė, jog jis yra kelių įmonių vadovo šeimos narys, gali būti laikoma pakankama jo įtraukimui į minėtą sąrašą pagrįsti.

79. Aptariamų ribojamųjų priemonių imtasi remiantis EB 60 ir 301 straipsniais, taigi Teisingumo Teismas patikslino sąlygas, kuriomis asmeniui pagal šiuos straipsnius gali būti taikoma lėšų išaldymo priemonė.

80. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas priminė, kad Sprendime *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija*²⁵ yra nusprendęs, jog, „atsižvelgiant į EB 60 ir 301 straipsnių tekstą, būtent į juose esančias sąvokas „trečiųjų šalių atžvilgiu“ ir „su viena ar keliomis trečiosiomis šalimis“, šiose nuostatose numatytas priemonių prieš trečiąsias šalis priėmimas, o antroji sąvoka gali apimti tokios šalies vadovus ir su šiais vadovais susijusius arba tiesiogiai ar netiesiogiai jų kontroliuojamus privačius asmenis ir organizacijas“²⁶.

81. Todėl Sprendimo *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138) 55 punkte Teisingumo Teismas nurodė, jog „negalima atmesti galimybės, kad kai kurių įmonių vadovams gali būti taikomos remiantis EB 60 ir 301 straipsniais priimtoms ribojamosios priemonės, jei įrodyta, kad jie susiję su Mianmaro Sąjungos Respublikos vadovais arba kad šių įmonių veikla priklausoma nuo šių vadovų“²⁷.

82. Kalbant apie bylą, kurioje priimtas minėtas sprendimas, kelių įmonių vadovo sūnui buvo pritaikyta lėšų išaldymo priemonė vien dėl to, kad jis priklausė asmens, kurį buvo galima laikyti susijusiu su Mianmaro Sąjungos Respublikos vadovais, šeimai. Iš tikrųjų Bendrasis Teismas nusprendė, jog galima preziumuoti, kad įmonių vadovų šeimos nariai gauna naudos iš šių vadovų užimamų pareigų, todėl nėra kliūčių manyti, jog jie taip pat gauna naudos iš vyriausybės ekonominės politikos. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši prezumpcija gali būti paneigta, jeigu ieškovui pavyksta įrodyti, jog jis nėra glaudžiai susijęs su vadovu, kuris yra jo šeimos narys.

83. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad ribojamosios priemonės, kaip tikslinės ir atrankinės sankcijos, taikomos tam tikrų kategorijų asmenims, kuriuos Taryba laiko susijusiais su atitinkamu režimu, įskaitant svarbių atitinkamos trečiosios šalies įmonių vadovų šeimų narius, patenka į EB 60 ir 301 straipsnių taikymo sritį.

84. Teisingumo Teismas nusprendė, kad taip teigdamas Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą.

25 — C-402/05 P ir C-415/05 P, EU:C:2008:461.

26 — Sprendimas *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138, 53 punktą ir jame nurodyta teismo praktika).

27 — Išskirta mano.

85. Pripažinęs, kad Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat International Foundation / Taryba ir Komisija* (EU:C:2008:461) 166 punkte plačiai išaiškino EB 60 ir 301 straipsnius, nes į juose vartojamą sąvoką „trečiosios šalys“ įtraukė šių šalių vadovus ir su jais susijusius arba tiesiogiai ar netiesiogiai jų kontroliuojamus privačius asmenis ir subjektus, Teisingumo Teismas patikslino, kad buvo nustatyti tokio aiškinimo reikalavimai, skirti užtikrinti, kad EB 60 ir 301 straipsniai būtų taikomi atsižvelgiant į jais siekiamą tikslą.

86. Teisingumo Teismo teigimu, tam, kad remiantis EB 60 ir 301 straipsniais būtų galima priimti fiziniams asmenims taikomas priemones, kaip ribojamąsias priemones trečiųjų šalių atžvilgiu, jos turi būti skirtos tik šių šalių vadovams ir su jais susijusiems asmenims.

87. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiuo reikalavimu užtikrinamas pakankamas atitinkamų asmenų ir trečiosios šalies, kuriai skirtos Sąjungos nustatytos ribojamosios priemonės, ryšys ir užkertamas kelias pernelyg plačiam EB 60 ir 301 straipsnių aiškinimui, prieštaraujančiam Teisingumo Teismo praktikai.

88. Taigi Teisingumo Teismas pareiškė Bendrajam Teismui priekaištą dėl to, kad šis, preziumuodamas, jog didelių įmonių vadovų šeimos nariai taip pat gauna naudos iš vyriausybės ekonominės politikos, išplėtė fizinių asmenų, kuriems gali būti taikomos tikslinės ribojamosios priemonės, kategoriją. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokių priemonių taikymas fiziniams asmenims vien dėl jų šeiminio ryšio su asmenimis, kurie susiję su atitinkamos trečiosios šalies vadovais, neatsižvelgiant į jų pačių veiksmus, prieštarauja Teisingumo Teismo praktikai dėl EB 60 ir 301 straipsnių.

89. Teisingumo Teismo teigimu, iš tikrųjų nelengva nustatyti ryšį, netgi netiesioginį, tarp pažangos vykstant demokratizacijos procesui trūkumo ir nuolatinių žmogaus teisių pažeidimų Mianmare ir įmonių vadovų šeimos narių veiksmų. Be to, Teisingumo Teismas norėjo apriboti fizinių asmenų, kuriems gali būti taikomos tikslinės ribojamosios priemonės, kategorijas tik tais asmenimis, kurių ryšys su atitinkama trečiąja šalimi yra akivaizdus, t. y. trečiųjų šalių vadovais ir su jais susijusiais asmenimis.

90. Teisingumo Teismas pridūrė, kad Bendrojo Teismo taikytas įmonių vadovų šeimos narių įtraukimo kriterijus grindžiamas prezumpcija, nenumatyta nei Reglamente (EB) Nr. 194/2008²⁸, nei bendrosiose pozicijose 2006/318/BUSP²⁹ ir 2007/750/BUSP³⁰, į kurias šiame reglamente daroma nuoroda, ir nepagrįsta šiais teisės aktais siekiamu tikslu.

91. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad „apelianto lėšų ir ekonominių išteklių išaldymo priemonė remiantis EB 60 ir 301 straipsniais sankcijas trečiosioms šalims nustatančiame reglamente gali būti numatyta *tik remiantis konkrečiomis ir tiksliomis aplinkybėmis, leidžiančiomis nustatyti, kad šis apeliantas gauna naudos iš Mianmaro Sąjungos Respublikos vadovų ekonominės politikos*“³¹.

92. Sprendime *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138) pateikiami Teisingumo Teismo argumentai grindžiami tuo metu galiojusių teisiniu pagrindu, t. y. EB 60 ir 301 straipsniais. Tačiau pagrindinės išvados, padarytos šiame sprendime, mano manymu, tebėra reikšmingos.

93. Iš tikrųjų remiantis EB 60 ir 301 straipsniais nustatytų priemonių trečiųjų valstybių atžvilgiu taikymo asmenims srities apimties reikšmė sumažėjo pagal SESV 215 straipsnio 2 dalį leidus nustatyti ribojamąsias priemones fizinių ar juridinių asmenų ir nevalstybinių grupių ar subjektų atžvilgiu. Tačiau minėtame sprendime išdėstyti argumentai, pirmiausia susiję su tuo, kad Taryba turi įrodyti, jog tarp į sąrašą įtraukto asmens ir atitinkamos trečiosios valstybės režimo yra pakankamas ryšys, išlieka svarbūs, nes EB 301 straipsnio turinys iš esmės yra perkeltas į SESV 215 straipsnio 1 dalį.

28 — 2008 m. vasario 25 d. Tarybos reglamentas dėl ribojančių priemonių Birmai / Mianmarui atnaujinimo ir sustiprinimo, panaikinantys Reglamentą (EB) Nr. 817/2006 (OL L 66, p. 1).

29 — 2006 m. balandžio 27 d. Tarybos bendroji pozicija, atnaujinanti ribojančias priemones Birmai / Mianmarui (OL L 116, p. 77).

30 — 2007 m. lapkričio 19 d. Tarybos bendroji pozicija, iš dalies keičianti Bendrąją poziciją 2006/318 (OL L 308, p. 1).

31 — Išskirta mano.

94. Todėl, mano manymu, niekas neklaido, kad pastarąją nuostatą būtų galima, kaip anksčiau EB 60 ir 301 straipsnius, laikyti teisiniu pagrindu priemonėms trečiųjų valstybių vadovų ir su jais susijusių asmenų atžvilgiu nustatyti. Taigi SESV 215 straipsnio 2 dalis taikoma asmenims, kurie negali būti laikomi susijusiais su trečiaja valstybe, o tai, beje, dera su šios nuostatos formuluote, pagal kurią ji taikoma fiziniams ir juridiniams asmenims bei „nevalstybinėms“ grupėms ar subjektams.

95. Nagrinėjamu atveju šiose bylose aptariami reglamentai buvo priimti remiantis SESV 215 straipsniu, nepatikslinant, ar lešų išaldymo priemonės taikomos asmenims, kurie laikomi susiję su Sirijos režimu pagal šio straipsnio 1 dalį ar 2 dalį.

96. Bet kuriuo atveju svarbu turėti galvoje tai, kad Sprendime *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138) padarytos pagrindinės išvados tebėra reikšmingos net ir SESV 215 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustačius naują teisinį pagrindą.

97. Taigi šis sprendimas atskleidžia tai, kad „pagrindinį sunkumą, su kuriuo susiduriama individualių ribojamųjų priemonių, formaliai taikomų valstybei, srityje, sudaro faktinio taikymo asmenims ar subjektams susiejimo su formaliu taikymu valstybei kriterijaus nustatymas“³².

98. Šiuo atžvilgiu pagrindinė minėtame sprendime padaryta išvada yra ta: kadangi įtraukimo į sąrašą kriterijus, nurodytas bendrosiose su aptariamomis ribojamosiomis priemonėmis susijusiose taisyklėse, pagrįstas ryšiu, siejančiu tam tikrą asmenų kategoriją su atitinkamos trečiosios valstybės režimu, kaip antai aplinkybe, kad naudojamosi šio režimo vykdoma ekonomine politika, Taryba, taikydama šį kriterijų, privalo įrodyti, kad tarp asmens, kurį ji nusprendžia įtraukti į sąrašą, ir minėto režimo yra pakankamas ryšys. Iš tikrųjų būtent su šia sąlyga asmens įtraukimas į lešų išaldymo sąrašą gali būti laikomas tinkamu norint įgyvendinti politinį tikslą, kurio siekia Taryba.

99. Pabrėžtina, kad Teisingumo Teismas pripažino, jog kai kurių įmonių vadovams gali būti taikomos ribojamosios priemonės, tačiau su sąlyga, kad būtų įrodyta, jog jie susiję su atitinkamos trečiosios valstybės vadovais arba kad šių įmonių veikla priklausoma nuo šių vadovų³³.

100. Taigi Teisingumo Teismas neapsiriboja teiginiu, kuris nėra pagrįstas informacija ir įrodymais. Nesant aiškių ir konkrečių įrodymų, leidžiančių nustatyti, kad asmuo gauna naudos iš trečiosios valstybės vadovų vykdomos ekonominės politikos, laikoma, kad nėra pakankamo ryšio su režimu, todėl atitinkamas įrašas sąrašė turi būti panaikintas³⁴.

101. Kaip išsamiau bus paaiškinta toliau, akivaizdu, kad, kalbant apie šiuos apeliacinius skundus, I. Anboubą ryšys su Sirijos režimu yra daug glaudesnis, taigi šiam ryšiui netaikytina tokia pati kontrolė, kaip Teisingumo Teismo nurodyta Sprendime *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138). Priešingai nei bylos, kurioje priimtas šis sprendimas, atveju, Taryba įrodė, kad I. Anboubą patenka į kriterijaus, kuriuo remiantis įtraukiama į sąrašą, taikymo sritį, t. y. kad jis, kaip žinomas Sirijos verslininkas, priklauso asmenų, gaunančių naudos iš Sirijos režimo vykdomos politikos arba remiančių šį režimą, kategorijai³⁵.

32 — Žr. C. Beaucillon, *op. cit.*, p. 131.

33 — Sprendimas *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138, 55 punktą).

34 — Žr. D. Simon „Mesures restrictives (Myanmar)“, *Revue Europe*, Nr. 5, 2012 m. gegužės mėn., 174 komentarą, kuriame pažymima, kad „Teisingumo Teismo išvada <...> lemia asmenų, kuriems gali būti taikomos ribojamosios priemonės, kategorijos apribojimą nustatant tam tikro ryšio stiprumo sąlygą“.

35 — Išvados, pateiktos byloje *Tay Za / Taryba* (EU:C:2011:786), 39 punkte generalinis advokatas P. Mengozzi apelianto tėvo, kelių įmonių vadovo, ryšį su aptariamomis trečiosios valstybės režimu apibūdina taip: „Vadovaujantis Tarybos vertinimu, kurio nėra pagrindo ginčyti, šioje byloje nurodyta, kad apelianto tėvas yra susijęs su Birmos režimu, bet nepriklauso vyriausybei. Tai, kad jis yra su Birmos režimu „susijęs asmuo“, matyti iš Birmos ekonominės politikos suteiktų faktinių lengvatų jo valdomoms dviem įmonėms ir dėl to laikoma, kad ryšys, kuris jį sieja su minėtu režimu, yra pakankamas. Toliau kalbant apie apelianto tėvą, pažymėtina, kad šis ryšys, nors ir pakankamas, pirmiausia yra netiesioginis, nes apelianto tėvas laikomas pasyviu ekonominės politikos, kurios jis nelemia, naudos gavėju.“

2. Sprendimas *Komisija ir kt. / Kadi*

102. Sprendimas *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518) susijęs su ribojamosiomis priemonėmis, taikomomis asmenims ir subjektams, susijusiems su Usama bin Ladenu, *Al-Qaida* tinklu ir Talibanu.

103. Pagal šiame sprendime įtvirtintą teismo praktiką dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu užtikrinamos teisminės kontrolės veiksmingumo, be kita ko, reikalaujama, kad „atlikdamas motyvų, kuriais pagrįstas sprendimas įtraukti [atitinkamo asmens pavardę į asmenų, kuriems taikomos sankcijos, sąrašą ar jame palikti], teisėtumo kontrolę <...> Sąjungos teismas įsitikintų, jog šis sprendimas <...> pagrįstas *pakankamai svariais faktais* <...>. Tai reiškia motyvų santraukoje, kuria pagrįstas šis sprendimas, nurodytų faktų patikrinimą <...>, todėl teisminė kontrolė nėra apribota nurodytų motyvų abstrakčios tikimybės vertinimu, o susijusi su klausimu, *ar šie motyvai* arba bent vienas jų, vertinamas kaip pakankamas pats savaime šiam sprendimui paremti, *yra pagrįsti*“³⁶.

104. Būtent kompetentinga Sąjungos institucija kilus ginčui turi patvirtinti motyvų, nurodytų atitinkamo asmens atžvilgiu, pagrįstumą, o ne šis asmuo turi pateikti šių motyvų pagrįstumą paneigiančių įrodymų. Šios institucijos pateikti duomenys ir įrodymai turi pagrįsti atitinkamo asmens atžvilgiu nurodytus motyvus. Jei šie duomenys neleidžia konstatuoti tam tikro motyvo pagrįstumo, Sąjungos teismas ši motyvą, kaip nagrinėjamo sprendimo įtraukti į sąrašą ar palikti jame pagrindą, atmeta³⁷.

105. Taigi „[teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą] paisymas reiškia <...>, kad kilus teisminiam ginčui Sąjungos teismas patikrina, be kita ko, ar [sprendimui įtraukti į sąrašą ar jame palikti pagrįsti] nurodyti motyvai yra pakankamai tikslūs ir konkretūs, ir prireikus patvirtina *faktu*, atitinkančių konkretų motyvą, *tikrumą* atsižvelgiant į pateiktus duomenis [taip pat prireikus, ar atsižvelgiant į pateiktus duomenis *faktai*, atitinkantys konkretų motyvą, *yra tikri*]“³⁸.

106. Atsižvelgiant į žinomų verslininkų padėtį esant autoritariniam režimui, toks reikalavimas, mano manymu, sutampa su tuo, kurį Teisingumo Teismas suformulavo savo Sprendimo *Tay Za / Taryba* (EU:C:2012:138) 55 punkte, t. y. jog „negalima atmesti galimybės, kad kai kurių įmonių vadovams gali būti taikomos <...> ribojamosios priemonės, *jei įrodyta*, kad jie susiję su [atitinkamos trečiosios šalies] vadovais arba kad šių įmonių veikla priklausoma nuo šių vadovų“³⁹.

107. Šiuo atžvilgiu tam, kad ryšio tarp į sąrašą įtraukto asmens ir atitinkamos trečiosios valstybės režimo įrodymas būtų laikomas pakankamu, jis turi būti pagrįstas pakankamai svariais faktais.

108. Kaip bus matyti toliau, byloje, su kuriomis susiję šie apeliaciniai skundai, faktinį pagrindą sudaro ir pripažinti, ir neginčijami faktai, todėl buvo galima nuspręsti, kad pakankamas ryšys tarp I. Anboubos ir Sirijos režimo yra nustatytas.

3. Sprendimas *Taryba / Manufacturing Support & Procurement Kala Naft*

109. Reikia paminėti Sprendimą *Taryba / Manufacturing Support & Procurement Kala Naft* (EU:C:2013:776), nes jame trečiajai valstybei taikomų ribojamųjų priemonių srityje remiamasi argumentais, išdėstytais Sprendime *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518), susijusiame su kovos su terorizmu priemone.

36 — 119 punktas. Išskirta mano.

37 — 121–123 punktai.

38 — 136 punktas. Išskirta mano.

39 — Išskirta mano.

110. Šis sprendimas taip pat svarbus tuo, kad jame ne vien nurodytas prevencinis ribojamųjų priemonių pobūdis nedarant iš to išvadų, bet ir visiškai į jį atsižvelgiama nagrinėjant ginčijamos lėšų išaldymo priemonės pagrįstumą.

111. Prevencinis, o ne baudžiamasis ribojamųjų priemonių pobūdis, žinoma, turi įtakos įrodymų, kuriuos Tarybos gali būti paprašyta pateikti, pobūdžiui, būdai ir apimčiai.

112. Minėta byla susijusi su bendrovės *Kala Naft* įtraukimu į asmenų ir subjektų, kurių lėšos išaldomos, nes jie dalyvauja Irano Islamo Respublikos veikloje, susijusioje su didesne branduolinių ginklų platinimo rizika, sąrašą. *Kala Naft* yra Irano bendrovė, kuri priklauso *National Iranian Oil Company* (toliau – NIOC) ir veikia kaip centrinė perkančioji bendrovė dėl NIOC grupės veiklos, susijusios su nafta, dujomis ir chemija.

113. Savo išvadoje, kurią pateikiau šioje byloje, didžiausią dėmesį skyriau Irano Islamo Respublikai taikomų ribojamųjų priemonių prevenciniam pobūdžiui ir iš to darytinoms su įrodymais susijusioms išvadoms. Dėl motyvavimo pagrįstumo vertinimo nurodžiau, kad jei remdamasis visais bylos medžiagoje pateiktais duomenimis ir žinomomis aplinkybėmis Sąjungos teismas gali konstatuoti, jog asmens ar subjekto keliama rizika, atsižvelgiant į kovą su branduolinių ginklų platinimu, pakankamai įrodyta, šis asmuo arba subjektas gali būti pagrįstai laikomas teikiančiu paramą branduolinių ginklų platinimui, todėl jam gali būti skirta lėšų išaldymo priemonė.

114. Teisingumo Teismo sprendimas, mano manymu, atspindi šį požiūrį.

115. Savo sprendime Teisingumo Teismas, prieš patikrindamas, kaip Bendrasis Teismas įvertino ginčijamų teisės aktų motyvavimą ir pagrįstumą, pirmiausia išnagrinėjo, kaip jis nustatė ir išaiškino taikytinuose teisės aktuose įtvirtintas bendrąsias taisykles.

116. Dėl bendrųjų taisyklių Teisingumo Teismas rėmėsi dviem teiginiais. Pirma, šiose taisyklėse nustatytas ryšys tarp draudžiamų prekių ir technologijų, nagrinėjamu atveju – svarbiausios įrangos ir technologijų, skirtų pagrindiniams naftos ir gamtinių dujų pramonės sektoriams Irane – įsigijimo ir branduolinių ginklų platinimo⁴⁰.

117. Antra, bendrosiose taisyklėse kaip įtraukimo į sąrašą kriterijus nurodytas dalyvavimas Irano veikloje, susijusioje su didesne branduolinių ginklų platinimo rizika, tiesioginis ryšys su tokia veikla ar paramos dėl jos teikimas. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas nusprendė, kad „žodis „parama“ reiškia mažesnę ryšį su Irano branduoline veikla nei žodžiai „dalyvauja“ ir „tiesiogiai susiję“ ir kad jis gali apimti prekių ir įrangos, susijusios su dujų ir naftos pramone, pirkimą ar prekybą jomis“⁴¹. Šiam aiškinimui patvirtinti Teisingumo Teismas atsižvelgė į įvairius teisės aktus, kuriuose užsimenama apie iš energijos sektoriaus gaunamas pajamas ir riziką, susijusią su naftos ir dujų sektoriui skirta įranga. Tai leido Teisingumo Teismui konstatuoti, kad „ginčijami aktai taikytini Irano naftos, dujų ir naftos chemijos pramonei dėl rizikos, jog dėl šios pramonės bus platinami branduoliniai ginklai, nes tiek [iš] jos gaunamos pajamos, tiek [joje] naudojama įranga ir medžiagos panašios į naudojamas tam tikrame didesnės rizikos branduolinio kuro sektoriuje“⁴².

118. Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą nusprendęs, jog „ribojamųjų priemonių nustatymo subjektui prielaida yra ankstesnės realios draudžiamos veiklos vykdymas, ir vien rizikos, kad atitinkamas subjektas taip elgsis ateityje, nepakanka“⁴³. „Iš tikrųjų įvairiose ginčijamų aktų, kuriuose numatytas lėšų išaldymas, nuostatose

40 — 76 ir 77 punktai.

41 — 80 punktas.

42 — 112 punktas.

43 — 84 punktas.

vartojamos bendros formuluotės („dalyvauja, yra tiesiogiai susiję <...> arba teikia paramą“), nenurodant veiksmų iki lėšų išaldymo“⁴⁴. Todėl, Teisingumo Teismo teigimu, „net jeigu jos taikytinos konkrečiam subjektui, gali pakakti vien nuorodos į bendrąją tikslą, kuris matyti iš šios bendrovės įstatų, kad būtų pateisintos nustatytos ribojamosios priemonės“⁴⁵.

119. Atsižvelgdamas būtent į bendrąsias taisykles, apibrėžiančias įtraukimo į sąrašą kriterijų, Teisingumo Teismas toliau nusprendė, kad pirmasis įtraukimo motyvas, pagal kurį *Kala Naft* naftos ir dujų sektoriams parduoda įrangą, kuri gali būti naudojama vykdant Irano branduolinę programą, buvo pakankamai tikslus ir konkretus, kad leistų *Kala Naft* patikrinti ginčijamų teisės aktų pagrįstumą ir ginti savo teises Bendrajame Teisme, o šiam – vykdyti savo kontrolę. Dėl priemonės pagrįstumo ir, kalbant konkrečiau, dėl faktų, kuriais grindžiamas pirmasis motyvas, tikrumo Teisingumo Teismas, taip pat atsižvelgdamas į bendrąsias taisykles, apibrėžiančias įtraukimo į sąrašą kriterijų, nusprendė, jog „Taryba turėjo teisę nuspręsti, kad priemonės galėjo [gali] būti taikomos *Kala Naft*, nes ji pardavė [parduoda] įrangą naftos ir dujų sektoriams, kuri galėjo [gali] būti naudojama vykdant Irano branduolinę programą“⁴⁶.

120. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas rėmėsi faktinį pagrindą sudarančia aplinkybe, kad *Kala Naft* yra NIOC grupės centrinė perkančioji bendrovė. Jis pažymėjo, kad tai nurodyta šios bendrovės įstatuose ir kad ši to neginčija. *Kala Naft* pati teigė, kad jos paskirtis, susijusi vien su nafta, dujomis ir naftos chemija, aiškiai matyti iš jos darbo metodų⁴⁷. Be to, *Kala Naft* pati nurodė, kad paprastai tarpininkauja NIOC ar jos dukterinėms bendrovėms perkant lydinio vartų⁴⁸.

121. Atsižvelgdamas į tai Teisingumo Teismas pripažino, kad kaip pirmasis motyvas nurodytos faktinės aplinkybės teisiniu požiūriu yra pakankamai įrodytos ir kad vien šio motyvo pakanka įtraukimui į ginčijamų teisės aktų sąrašus pagrįsti.

122. Savo sprendimo 105 punkte Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad dėl įrodymų, patvirtinančių motyvų, kuriais remiamasi *Kala Naft* atžvilgiu, atitikties tikrovei pažymėtina, jog pakanka pripažinti, kad jos, kaip NIOC grupės centrinės perkančiosios bendrovės, funkcija aiški tiek iš įstatų, tiek iš jos išleistų bukletų. Todėl Taryba neprivalėjo pateikti kitų *Kala Naft* veiklos įrodymų.

123. Šis sprendimas svarbus, nes juo įrodoma, kad reikalavimas, susijęs su įrodymų apimtimi, kurį Teisingumo Teismas įtvirtino Sprendime *Komisija ir kt. Kadi* (EU:C:2013:518), nebūtinai visada lemia lėšų išaldymo priemonių panaikinimą. Iš tikrųjų „pakankamo pagrindimo faktinėmis aplinkybėmis“ sąvoka yra pakankamai plati ir lanksti, kad Sąjungos teismai galėtų pritaikyti reikalaujamų įrodymų rūšį ir apimtį atsižvelgdami į aplinkybes, su kuriomis susijusios tokios priemonės.

124. Be to, pritartina tam, kaip Teisingumo Teismas išdėstė savo argumentus, nes jis pirmiausia išsamiai išnagrinėjo bendrosiose taisyklėse, susijusiose su aptariamomis ribojamosiomis priemonėmis, nustatyto įtraukimo į sąrašą kriterijaus apimtį, paskui, išnagrinėjęs individualios priemonės, taikomos *Kala Naft*, pagrįstumą, padarė atitinkamas išvadas. Kaip matyti iš šios bylos, ribojamosios priemonės pagrįstumo nagrinėjimas iš tikrųjų yra glaudžiai susijęs su tuo, kaip suprantamas bendrosiose taisyklėse nurodytas įtraukimo į sąrašą kriterijus.

125. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad Teisingumo Teismas pabrėžė tai, jog Taryba turi didelę diskreciją apibrėžti bendrosiose taisyklėse nurodytą įtraukimo į sąrašą kriterijų. Sprendimo *Taryba / Manufacturing Support & Procurement Kala Naft* (EU:C:2013:776) 120 punkte Teisingumo Teismas patikslino – nors apeliante ginčijo bendrųjų taisyklių, kuriomis remiantis buvo nuspręsta įtraukti ją į

44 – 85 punktas.

45 – Ten pat.

46 – 88 punktas.

47 – 89 punktas.

48 – 90 punktas.

sąrašus, proporcingumą, – jog „primintina, kad dėl proporcingumo principo laikymosi teisminės kontrolės Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Sąjungos teisės aktų leidėjui turi būti suteikta *didelė diskrecija* srityse, kurios reikalauja jo *politinio*, ekonominio ir socialinio *pobūdžio sprendimų* ir kuriose jis turi atlikti sudėtingus vertinimus. Jis padarė išvadą, kad tik akivaizdžiai netinkamas šioje srityje [šiose srityse] priimtoms priemonės pobūdis, palyginti su kompetentingos institucijos siekiamu tikslu, gali paveikti tokios priemonės teisėtumą“⁴⁹.

126. Kalbant konkrečiau, šis sprendimas atspindi tai, kad su įmonės veikla susijusių objektyvių ir pripažintų faktų, vertinamų kartu su neiginčijamais faktais, gali pakakti, kad būtų galima manyti, jog Taryba įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą.

4. Reikalavimų, susijusių su įrodinėjimo pareiga ribojamųjų priemonių srityje, santrauka

127. Kalbant apie priemones, kuriomis siekiama daryti spaudimą trečiajai valstybei, įtraukimo į sąrašą kriterijai paprastai yra pagrįsti ryšiu tarp atitinkamos kategorijos asmenų ir šios valstybės. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad tam tikrų įmonių vadovams gali būti taikomos ribojamosios priemonės su sąlyga, kad būtų nustatyta, jog jie susiję su minėtos valstybės vadovais arba šių įmonių veikla priklausoma nuo šių vadovų.

128. Tokio ryšio įrodymas turi būti pakankamai pagrįstas faktinėmis aplinkybėmis. Kitaip tariant, asmens įtraukimo į lėšų išaldymo sąrašą motyvai turi būti pakankamai pagrįsti.

129. Kadangi ribojamoji priemonė nustatoma taikant įtraukimo į sąrašą kriterijų, pagrįstą ryšiu tarp tam tikros asmenų kategorijos ir atitinkamos trečiosios valstybės režimo, kaip antai iš šio režimo vykdomos politikos gaunama nauda ar jam teikiama parama, ši priemonė gali būti nustatyta tik remiantis tiksliais ir konkrečiais duomenimis, leidžiančiais nustatyti, kad atitinkamas asmuo gauna naudos iš minėtos trečiosios valstybės vadovų vykdomos ekonominės politikos ar juos remia.

130. Tokie tikslūs ir konkretūs duomenys gali būti pripažinti ir (arba) neiginčijami faktai. Informacija, susijusi su asmens vykdoma ekonomine veikla ar užimamomis pareigomis, atsižvelgiant į aplinkybes gali būti laikoma pakankamais įrodymais, kad šio asmens įtraukimas į sąrašą padeda siekti Sąjungos numatyto tikslo. Tokiu atveju nereikalaujama, kad Taryba pateiktų papildomų įrodymų.

131. Toliau reikia nustatyti, ar Bendrojo Teismo argumentai, pateikti skundžiamuose sprendimuose, yra suderinami su Teisingumo Teismo praktikoje nustatytais taisyklėmis, susijusiomis su įrodinėjimo pareiga.

B – Bendrojo Teismo argumentų suderinamumas su taisyklėmis, susijusiomis su įrodinėjimo pareiga, vykdytina ribojamųjų priemonių srityje

132. Siekdamas atmesti kaltinimą, susijusį su tuo, kad Taryba perkėlė įrodinėjimo pareigą, Bendrasis Teismas skundžiamuose sprendimuose pateikė prezumpcijos sąvoka grindžiamus argumentus.

133. Bendrojo Teismo argumentus glaustai galima išdėstyti taip.

134. Pirmiausia Bendrasis Teismas rėmėsi teiginiu, pagrįstu Sprendimo 2011/522 konstatuojamosiomis dalimis, kad ribojamosios priemonėmis, nustatytomis Sprendime 2011/273, nepavyko nutraukti Sirijos režimo vykdomų represijų prieš Sirijos civilius gyventojus, todėl Taryba nusprendė, kad šias priemones reikėtų taikyti ir kitiems asmenims bei subjektams, kurie gauna naudos iš režimo politikos arba jį remia, visų pirma tiems, kurie teikia režimui finansinę ar logistinę paramą, ypač saugumo

49 — Išskirta mano.

struktūroms, arba trukdo pastangoms taikiai pereiti prie demokratijos. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Sprendimu 2011/522 ribojamųjų priemonių taikymo sritis išplėsta į ją įtraukiant pagrindinius Sirijos verslininkus, Tarybai laikantis nuomonės, kad pagrindinių Sirijos įmonių vadovus galima laikyti su Sirijos režimu susijusiais asmenimis, nes šių įmonių komercinė veikla gali būti sėkminga tik gaunant naudos iš minėto režimo ir savo ruožtu jį kaip nors remiant. Bendrasis Teismas pažymėjo, jog taip elgdamasi Taryba siekė, kad Sirijos režimo rėmimo prezumpcija būtų taikoma pagrindinių Sirijos įmonių vadovams.

135. Taigi būtent įtraukimo į sąrašą kriterijaus, apibrėžto Sprendime 2011/522, nagrinėjimo etape Bendrasis Teismas nusprendė, kad šio kriterijaus taikymo srities išplėtimas pagrįstas prezumpcija, jog pagrindinių Sirijos įmonių vadovai remia Sirijos režimą. Paskui Bendrasis Teismas nurodė faktinį pagrindą, kuriuo remdamasi Taryba taikė I. Anbouba šio režimo rėmimo prezumpciją.

136. Bendrasis Teismas toliau plėtojo argumentus nagrinėdamas, ar Taryba galėjo nepadarę teisės klaidos taikyti I. Anbouba šią rėmimo prezumpciją. Būtent šiame etape jis padarė išvadą, kad prezumpcija, kurią Taryba taikė apeliantui, turi teisinį pagrindą, yra proporcinga ir nuginjama. Bendrasis Teismas nusprendė, kad Taryba nepadarė teisės klaidos manydama, jog vien tai, kad I. Anbouba yra žinomas Sirijos verslininkas, leidžia preziumuoti, jog jis teikia ekonominę paramą Sirijos režimui.

137. Reikia patikrinti, ar laikydamasis tokio požiūrio Bendrasis Teismas nepažeidė Teisingumo Teismo nustatytą taisyklių, susijusių su įrodinėjimo pareiga.

138. Šiuo atžvilgiu manau, kad nors prezumpcijos, kuria Bendrasis Teismas grindė savo argumentus, taikymas nėra nustatytas minėtoje Teisingumo Teismo praktikoje, išskyrus Sprendimą *Tay / Taryba* (EU:C:2012:138), kuriame galiausiai buvo nuspręsta, jog ji nepakankama, kad būtų galima pateisinti atitinkamą priemonę, Bendrasis Teismas iš esmės teisingai įvertino Tarybai tenkančią įrodinėjimo pareigą atsižvelgiant į padėtį Sirijoje bei turimus įrodymus ir informaciją.

139. Siekdamas nurodyti priežastis, dėl kurių pritariu Bendrojo Teismo padarytai išvadai, pirma, patikslinsiu įtraukimo į sąrašą kriterijų, nustatytą bendrosiose taisyklėse, susijusiose su aptariamomis ribojamosiomis priemonėmis, ir, antra, išnagrinėsiu, kaip šis kriterijus buvo taikomas.

1. Bendrasis įtraukimo į sąrašą kriterijus

140. Siekdamas patikrinti individualių įtraukimo į lėšų išaldymo sąrašą priemonių teisėtumą Sąjungos teismas pirmiausia turi išnagrinėti, koks yra Tarybos nustatytas bendrasis įtraukimo į šį sąrašą kriterijus. Iš tikrųjų būtent atsižvelgdamas į šį kriterijų Sąjungos teismas turi kiekvienu atveju įvertinti, ar ginčijamuose teisės aktuose nurodyti motyvai yra pakankamai tikslūs ir konkretūs, ar atsižvelgiant į pateiktus duomenis faktai, atitinkantys konkretų motyvą, yra tikri, ir galiausiai, ar nurodytas faktinis pagrindas yra pakankamas įtraukimo į sąrašą priemonei pagrįsti.

141. Visų pirma pažymėtina, kad nuo įtraukimo į sąrašą kriterijaus, nurodyto Sprendime 2011/522, analizės Bendrasis Teismas ir pradėjo tikrinti, ar nebuvo pažeistos su įrodinėjimo pareiga susijusios taisyklės.

142. Iš šio tikrinimo matyti, kad, kalbant apie ribojamąsias priemones, kurių imtasi siekiant daryti spaudimą Sirijos režimui, įtraukimo į lėšų išaldymo sąrašus sąlygų taikymo sritis buvo laipsniškai išplėsta, kad į ją būtų įtraukti ne tik Sirijos Arabų Respublikos vadovai, bet ir asmenys ir subjektai, kurie gauna naudos iš šios trečiosios valstybės režimo arba jį remia.

143. Sprendime 2011/273 Sąjunga griežtai pasmerkė smurtines represijas, įskaitant kovinių šaudmenų naudojimą, prieš taikius protestus įvairiose Sirijos vietovėse, dėl kurių žūva demonstrantai, žmonės sužeidžiami ir savavališkai sulaikomi. Taigi Sąjunga paragino Sirijos valdžios institucijas susilaikyti nuo represijų (šio sprendimo 2 konstatuojamoji dalis). Šio sprendimo 3 konstatuojamojoje dalyje pažymima, kad atsižvelgiant į padėties rimtumą Sirijai ir asmenims, kurie atsakingi už smurtines represijas prieš civilius gyventojus, turėtų būti nustatytos ribojamosios priemonės. Todėl Sprendimo 2011/273 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad išaldomos visos asmenims, kurie atsakingi už civilių gyventojų Sirijoje smurtines represijas, ir su jais susijusiems fiziniams ar juridiniams asmenims ir subjektams priklausančios, jų nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai.

144. Paskui Sprendimo 2011/522 2 konstatuojamojoje dalyje Taryba priminė, kad 2011 m. rugpjūčio 18 d. Sąjunga ypač griežtai pasmerkė Bashar Al-Assad ir jo režimo vykdomą žiaurią kampaniją prieš savo šalies gyventojus, per kurią žuvo arba buvo sužeista daug Sirijos piliečių. Sąjunga ne kartą pabrėžė, kad žiaurios represijos turi būti nutrauktos, suimti protestuotojai paleisti, suteikta galimybė tarptautinių humanitarinių ir žmogaus teisių organizacijų bei žiniasklaidos atstovams laisvai patekti į šią šalį ir pradėtas tikras nacionalinis dialogas, į kurį visi galėtų įsitraukti. Minėtoje konstatuojamojoje dalyje Taryba pažymėjo, kad Sirijos vadovybė vis dėlto neatsižvelgė į Sąjungos ir visos tarptautinės bendruomenės raginimus. Tokiomis aplinkybėmis Sąjunga, kaip matyti iš šio sprendimo 3 konstatuojamosios dalies, nusprendė Sirijos režimui taikyti papildomas ribojamąsias priemones.

145. Taigi Sprendimo 2011/522 4 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad „leidimo atvykti apribojimais ir lėšų bei ekonominių išteklių išaldymas turėtų būti papildomai taikomi ir kitiems asmenims bei subjektams, kurie gauna naudos iš režimo politikos arba kurie ją remia, visų pirma asmenims ir subjektams, kurie teikia režimui finansinę ar logistinę paramą, ypač saugumo struktūroms, arba kurie trukdo pastangoms taikiai pereiti prie demokratijos Sirijoje“⁵⁰.

146. Šis siekis įgyvendintas iš dalies pakeitus Sprendimo 2011/273 4 straipsnio 1 dalį, kurioje nuo tada numatyta, kad „išaldomos visos <...> asmenims, kurie yra atsakingi už smurtines represijas prieš civilius gyventojus Sirijoje, iš režimo naudos gaunantiems arba jį remiantiems asmenims bei subjektams ir su jais susijusiems asmenims ir subjektams priklausančios ar jų nuosavybės teise turimos, valdomos arba kontroliuojamos lėšos ir ekonominiai ištekliai“⁵¹.

147. Šis įtraukimo į sąrašą kriterijaus taikymo srities išplėtimas įtvirtintas Reglamente Nr. 878/2011, kuriuo buvo iš dalies pakeistas Reglamentas Nr. 442/2011. Taigi iš dalies pakeista pastarojo reglamento 5 straipsnio 1 dalis taikoma ne tik asmenų, atsakingų už smurtines represijas prieš civilius gyventojus Sirijoje, kategorijoms, bet ir „asmen[ims] ir subjekta[ms], kuriuos remia režimas arba kurie jį remia, ar su jais susij[usiems] asmen[ims] ir subjekta[ms]“⁵².

148. Sprendimu 2011/782 buvo panaikintas Sprendimas 2011/273, pastaruoju nustatytas priemonės ir papildomas priemonės įtraukiant į vieną teisės aktą. Sprendimo 2011/782 18 straipsnio 1 dalis, susijusi su leidimo atvykti apribojimais, ir 19 straipsnio 1 dalis, susijusi su lėšų ir ekonominių išteklių išaldymo priemonėmis, taikomos „iš režimo naudos gaunantiems arba jį remiantiems“ asmenims. Sprendimas 2011/782 buvo įgyvendintas Reglamentu Nr. 36/2012, kuriuo panaikintas Reglamentas Nr. 442/2011.

50 — Išskirta mano.

51 — Žr. Sprendimo 2011/522 1 straipsnio 3 dalį. Išskirta mano.

52 — Žr. Reglamento Nr. 878/2011 1 straipsnio 3 punktą. Išskirta mano.

149. Išplėtus įtraukimo į asmenų, kurių lėšos išaldomos, sąrašus kriterijaus taikymo sritį kartu buvo nustatytos papildomos ribojamosios priemonės, kaip antai draudimas investuoti į žalios naftos sektorių, draudimas dalyvauti tam tikruose infrastruktūros projektuose ir prisidėti prie investavimo vykdant šiuos projektus, taip pat draudimas išduoti Sirijos valiutos banknotus ir monetas Sirijos centriniam bankui.

150. Taigi nuo 2011 m. Sąjunga laikėsi strategijos, kad reikia kartu nustatyti ir bendro pobūdžio ribojamąsias priemones, kaip antai draudimą investuoti į ekonomikos sektorius, ir individualaus pobūdžio ribojamąsias priemones, kaip antai lėšų ir ekonominių išteklių išaldymą. Naujos priemonės nustatomos tol, kol tęsiasi represijos prieš civilius gyventojus, taip siekiant padidinti spaudimą Sirijos režimui ir priversti jį pakeisti savo veiksmus. Taigi padėties Sirijoje rimtumas ir pažangos nebuvimas reikalauja nustatyti papildomas ribojamąsias priemones.

151. Kalbant apie lėšų išaldymo priemones į įtraukimo į sąrašą kriterijaus taikymo sritį buvo įtraukti ir asmenys bei subjektai, kurie gauna naudos iš režimo vykdomos politikos arba jį remia.

152. Kaip matyti iš Sprendimo 2011/522 4 konstatuojamosios dalies, šiuo įtraukimo į sąrašą kriterijaus taikymo srities išplėtimu siekiama neleisti, kad atitinkami asmenys ir subjektai teiktų režimui finansinę ar logistinę paramą. Iš tikrųjų pagal Tarybos atliktą vertinimą būtent užkertant kelią tokiai paramai gali būti pasiekta, kad būtų nutrauktos Bachar Al-Assad režimo vykdomos smurtinės represijos.

153. Nustatydamą tokį įtraukimo į sąrašą kriterijų Taryba laikėsi nuomonės, kad asmenims ir subjektams, gaunantiems naudos iš šio režimo vykdomos politikos, priklausančių lėšų išaldymas gali padėti susilpninti šį režimą sumažinant paramą, kurią jam teikia šios kategorijos asmenys ir subjektai.

154. Šiuo atžvilgiu reikia pripažinti, kad Taryba turi didelę diskreciją nustatyti bendrąsias taisykles, susijusias su įtraukimo į sąrašą kriterijais. Primenu, kad Teisingumo Teismas taip yra nusprendęs Sprendimo *Taryba / Manufacturing Support & Procurement Kala Naft* (EU:C:2013:776) 120 punkte.

155. Iš Sprendimo 2011/522 2–4 konstatuojamųjų dalių matyti, jog Taryba siekia, kad būtų nutrauktos Sirijos prezidento Bachar Al-Assad ir jo režimo vykdomos žiaurios represijos prieš savo šalies gyventojus, paleisti suimti protestuotojai, tarptautinių humanitarinių ir žmogaus teisių organizacijų bei žiniasklaidos atstovams leista laisvai patekti į Sirijos teritoriją ir pradėtas tikras nacionalinis dialogas, į kurį visi galėtų įsitraukti.

156. Atsižvelgdama į šių tikslų svarbą ir pobūdį Taryba galėjo manyti, kad būtina išplėsti ribojamųjų priemonių taikymo asmenims sritį už aptariamą trečiosios valstybės vadovų rato ribų. Ji turi diskreciją vertinti, ar, atsižvelgiant į tai, kas pasiekta taikant ankstesnes ribojamąsias priemones, reikia išplėsti jų taikymo sritį siekiant padidinti spaudimą atitinkamai trečiajai valstybei.

157. Be to, Taryba galėjo manyti, kad jei nagrinėjamos ribojamosios priemonės būtų taikomos tik Sirijos režimo vadovams, o ne ir šį režimą remiantiems asmenims, jai nepavyktų pasiekti savo tikslų, nes šie vadovai gali lengvai gauti represijoms prieš civilius gyventojus tęsti reikalingą paramą, pirmiausia – finansinę, pasinaudodami arba kitais Sirijos valstybės institucijose aukštas vadovaujamas pareigas einančiais asmenimis⁵³, arba asmenimis, kurių padėtis Sirijoje yra reikšminga ekonominiu požiūriu. Vadinasi, Taryba teisėtai galėjo nuspręsti, kad ribojamųjų priemonių priėmimas asmenų ir subjektų, kurie gauna naudos iš atitinkamos trečiosios valstybės režimo vykdomos politikos, taigi yra susiję su šiuo režimu, atžvilgiu gali padėti daryti šiam režimui spaudimą, dėl kurio galėtų būti baigtos arba sušvelnintos represijos prieš civilius gyventojus⁵⁴. Todėl Tarybos sprendimas išplėsti ribojamųjų

53 — Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Mayaleh / Taryba* (T-307/12 ir T-408/13, EU:T:2014:926, 147 punktas).

54 — Ten pat, 148 punktas.

priemonių taikymo asmenims sritį į ją įtraukiant asmenis, kurie gauna naudos iš režimo vykdomos politikos, atitinka pagrindinę priemonių, kuriomis siekiama, kad būtų nutrauktos autoritarinio režimo, kaip antai Sirijos režimo, vykdomos smurtinės represijos, funkciją, būtent prievartos, taikomos siekiant, kad pasikeistų situacija ar elgesys, funkciją⁵⁵.

158. Nustatydamą bendrąsias taisykles, susijusias su įtraukimo į sąrašą kriterijais, Taryba būtinai turi remtis prezumpcijomis, nes šios taisyklės nustatomos pirmiausia įvertinant ryšį, siejantį tam tikros kategorijos asmenis su režimu, taigi ir poveikį, kurį gali daryti ribojamosios priemonės Tarybos nubrėžto tikslo, nagrinėjamu atveju – nutraukti žiaurias represijas prieš Sirijos civilius gyventojus – įgyvendinimui. Kitaip tariant, įtraukimo į sąrašą kriterijaus nustatymo etape Taryba būtinai remiasi poveikio, kurį gali lemti prie tam tikros kategorijos priskiriamų asmenų nurodymas, tikslo įgyvendinimui vertinimu.

159. Nagrinėjamu atveju nustatydamą bendrąjį įtraukimo į sąrašą kriterijų Taryba nusprendė, jog tai, kad gaunama naudos iš Sirijos režimo vykdomos politikos, reiškia glaudų ryšį su šiuo režimu. Taigi lėšų išaldymo priemonių taikymas šios kategorijos asmenims gali padėti susilpninti minėtą režimą. Laikydamosi tokio požiūrio Taryba neperžengė, kaip minėta, pripažintinos, turimos didelės diskrecijos ribų.

2. Bendrojo įtraukimo į sąrašą kriterijaus taikymas

160. Ribojamųjų priemonių taikymas I. Anbouba atspindi Tarybos siekį įtraukti kai kuriuos įmonių vadovus į asmenų, kurie gauna naudos iš Sirijos režimo vykdomos politikos arba jį remia, kategoriją.

161. Šiuo atžvilgiu, kaip matyti iš Sprendimo T-563/11 32 punkto ir Sprendimo T-592/11 42 punkto, Taryba nusprendė, kad pagrindinių Sirijos įmonių vadovai gali būti laikomi su Sirijos režimu susijusiais asmenimis, nes šių įmonių komercinė veikla gali būti sėkminga tik gaunant naudos iš minėto režimo politikos ir savo ruožtu jį kaip nors remiant.

162. Taigi Taryba nustatė ryšį tarp dviejų įtraukimo į sąrašą kriterijaus, primenu, taikomo asmenims, kurie arba gauna naudos iš režimo vykdomos politikos, arba jį remia, dalių. Taryba nusprendė, kad asmuo negali turėti naudos iš tokios politikos, jei neremia režimo.

163. Šis ryšys tarp abiejų įtraukimo į sąrašą kriterijaus dalių atspindi pirminiuose I. Anbouba įtraukimo motyvuose, pagal kuriuos jis yra „[SAPCO] direktorius. Teikia Sirijos režimui ekonominę paramą“. Reglamento Nr. 36/2012 II priede nurodyti motyvai taip pat iš dalies pagrįsti I. Anbouba teikiama finansine parama Sirijos režimui.

164. Kaip matyti iš šių motyvų, darydamą išvadą, kad I. Anbouba teikia ekonominę paramą Bachar Al-Assad režimui, Taryba rėmėsi I. Anbouba ekonomine padėtimi.

165. Vykstant diskusijai Bendrajame Teisme Taryba galėjo pagrįsti minėtus motyvus įvairiomis faktinėmis aplinkybėmis, įrodančiomis, viena vertus, svarbią I. Anbouba ekonominę padėtį, kita vertus, jo verslo ryšius su Bachar Al-Assad artimu asmeniu ir galiausiai I. Anbouba einamas administracinio pobūdžio pareigas ekonomikos sektoriuje. Šios faktinės aplinkybės nurodytos Sprendimo T-563/11 33 punkte ir Sprendimo T-592/11 43 punkte.

55 — Žr. C. Beaucillon, *op. cit.*, p. 485.

166. Bendrasis Teismas Sprendimo T-563/11 38 punkte ir Sprendimo T-592/11 48 punkte taip pat remdamasis autoritariniu Sirijos režimo pobūdžiu ir valstybės vykdoma griežta Sirijos ekonomikos kontrole nusprendė, kad Taryba pagrįstai galėjo laikyti patirtimi pagrįsta taisykle tai, jog vieno pagrindinių verslininkų Sirijoje veikla, vykdoma įvairiuose sektoriuose, gali būti sėkminga tik gaunant naudos iš minėto režimo ir savo ruožtu jį kaip nors remiant.

167. Remdamasis būtent šiuo faktiniu pagrindu Bendrasis Teismas nusprendė, kad Taryba taikė I. Anbouba Sirijos režimo rėmimo prezumpciją.

168. Nors sutinku su Bendrojo Teismo iš esmės padaryta išvada, kad Taryba įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą, vis dėlto nesu įtikintas, kad, nustačius įtraukimo į sąrašą kriterijų, su jo taikymu susijusį nagrinėjimą reikia atlikti remiantis prezumpcijos sąvoka ir kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti, ar ši prezumpcija turi teisinį pagrindą, yra proporcinga ir nuginčijama.

169. Mano manymu, šios bylos įrodo, kad pateikiant argumentus, susijusius vien su prezumpcijos sąvoka, vertinimas tampa veikiaud sudėtingesnis nei paprastesnis. Be to, rėmimasis šia sąvoka lemia paradoksalią situaciją, nes kuo labiau prezumpcija pagrįsta tvirtu faktiniu pagrindu, tuo labiau galima teigti, kad ji nenuginčijama, taigi iš esmės ginčytina.

170. Todėl manau, kad būtų aiškiau ir labiau atitiktų Teisingumo Teismo praktiką, jei būtų tiesiog patikrinta, ar atsižvelgiant į įtraukimo į sąrašą kriterijų, nurodytą bendrosiose taisyklėse, susijusiose su aptariamomis ribojamosiomis priemonėmis, Taryba įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą. Tam Sąjungos teismas turi nustatyti, ar atsižvelgiant į Tarybos pateiktą informaciją ir įrodymus galima manyti, kad motyvai, kuriais grindžiamas asmens įtraukimas į sąrašą, yra pakankamai pagrįsti. Kalbant konkrečiau, esant tokiai situacijai, kaip aptariamoji šiuose apeliaciniuose skunduose, Sąjungos teismas turi patikrinti, ar atitinkamos priemonės imtasi remiantis tiksliais ir konkrečiais duomenimis, leidžiančiais nustatyti, kad į sąrašą įtrauktas asmuo gauna naudos iš trečiosios valstybės vadovų vykdomos ekonominės politikos arba juos remia.

171. Žinoma, Sąjungos teismas, norėdamas atlikti realistinę kontrolę, turi visiškai atsižvelgti į aplinkybes, su kuriomis susijusios atitinkamos ribojamosios priemonės. Kaip toliau pateikiamuose argumentuose bus paaiškinta išsamiau, akivaizdu, kad jei tokios priemonės susijusios su trečiąja valstybe, kurioje vyksta pilietinis karas ir kuri valdoma autoritarinio režimo, atsižvelgdamas į padėties ypatingumą ir sunkumus atlikti tyrimą Sąjungos teismas negali reikalauti labai tikslų įrodymų. Taigi, jei Taryba, grįsdama įtraukimo į sąrašą motyvus, pateikia Sąjungos teismui aiškių, konkrečių ir vienas kitą papildančių įrodymų visumą, šis turi nuspręsti, kad Taryba įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą.

172. Nepritardamas rėmimuisi prezumpcijos sąvoka įtraukimo į sąrašą kriterijaus taikymo etape manau, kad Bendrasis Teismas, su šia sąvoka siedamas visus savo argumentus, padarė teisės klaidą. Tokiomis aplinkybėmis primintina, jog iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad jei Bendrojo Teismo sprendimo motyvais pažeidžiama Sąjungos teisė, bet šio sprendimo rezoliucinė dalis yra pagrįsta dėl kitų teisinių motyvų, apeliacinį skundą reikia atmesti⁵⁶. Todėl, kadangi pritariu Bendrojo Teismo iš esmės padarytai išvadai, kad Taryba įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą, nėra pagrindo tenkinti šių apeliacinių skundų.

173. Atsižvelgiant į Bendrojo Teismo padarytą išvadą, motyvus, kuriais remiantis I. Anbouba įtrauktas į sąrašą, galima laikyti pakankamai pagrįstais.

174. Iš tikrųjų, kadangi buvo nurodyti pripažinti ir neginčijami faktai, Bendrasis Teismas pagrįstai galėjo nuspręsti, kad Tarybai tenkanti įrodinėjimo pareiga įvykdyta.

56 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Artegodan / Komisija* (C-221/10 P, EU:C:2012:216, 94 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

175. Be to, atsižvelgiant į Sirijos režimo ypatumus ir pilietinio karo Sirijoje aplinkybes negalima priekaištauti Bendrajam Teismui dėl to, jog jis nepareikalavo, kad Taryba jam pateiktų papildomų įrodymų.

a) Pripažinti faktai

176. Sprendimo T-563/11 38 punkte ir Sprendimo T-592/11 48 punkte Bendrasis Teismas pagrįstai pabrėžė abipusio priklausymo ryšius tarp Sirijos verslininkų ir Bachar Al-Assad režimo.

177. Bendorjo Teismo teigimu, tokių ryšių buvimas – tai patirtimi pagrįsta taisyklė. Kitaip tariant, tai pripažintas faktas.

178. Šiuo aspektu patikslintina, kad pagal teismo praktiką vykstant apeliaciniam procesui iš esmės neatliekama vertinimo, ar faktas pripažintas, ar ne, kontrolė, nebent būtų iškraipyti faktai⁵⁷.

179. Bet kuriuo atveju pažymėtina, kad abipusio priklausymo ryšių tarp Sirijos verslininkų ir Bachar Al-Assad režimo buvimas patvirtinamas įvairiuose veikaluose, susijusiuose su šiuo režimu.

180. Taigi pripažįstama, kad veikiant šiam autoritariniam režimui, kur vadovaujantis vaidmuo tenka *Baath* partijai, naudotis politiniais ir ekonominiais ištekliais galima per tokias institucijas, kaip antai *Baath* partiją, saugumo tarnybas ir kariuomenę.

181. Nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio režimas sugebėjo užsitikrinti stambiųjų verslininkų paramą, pirmiausia vykstant rinkiminėms konsultacijoms, leisdamas jiems patekti į parlamentą⁵⁸. Todėl ši socialinė grupė turi galimybę ginti sektoriaus interesus veikiant režimui⁵⁹. Ši bendrais interesais pagrįsta suokalbčio sistema buvo ir tebėra *Baath* režimo pagrindas⁶⁰.

57 — Teisingumo Teismo teigimu, „pažymėtina <...>, pirma, kad iš esmės asmuo, prašymui pagrįsti nurodantis faktus, turi įrodyti jų tikrumą (šiuo klausimu žr. <...> Sprendimo *Brunnhofner*, C-381/99, [EU:C:2001:358], 52 punktą) ir kad jei nuo šios taisyklės nukrypstama, kai teiginys susijęs su pripažintais faktais, nustatyti, ar faktai yra pripažinti, ar ne, turi pirmosios instancijos teismas ir toks nustatymas – tai faktinio pobūdžio vertinimas, kuris vykstant apeliaciniam procesui netikrinamas, nebent būtų iškraipyti faktai (šiuo klausimu žr. <...> Sprendimo *OHMI / Celltech* (C-273/05 P, (EU:C:2007:224), 39 ir 45 punktus bei juose nurodytą teismo praktiką)“ (žr. Nutarties *Provincia di Ascoli Piceno ir Comune di Monte Urano / Apache Footwear ir kt.*, C-464/07 P(I), EU:C:2008:49, 9 punktą).

58 — Žr. S. Belhadj „La Syrie de Bashar al-Asad – Anatomie d’un régime autoritaire“, Belin, Paryžius, 2013, p. 267 ir 268.

59 — Ten pat, p. 270 ir 271.

60 — Ten pat, p. 272.

182. Be to, Bachar Al-Assad pradėtas ekonomikos liberalizavimo procesas neturi atitraukti dėmesio nuo to, kad valstybė ir toliau griežtai kontroliuoja Sirijos ekonomiką⁶¹. Kadangi ji išlieka labai reguliuojama ir subsidijuojama, šis liberalizavimo procesas yra atrankinio pobūdžio⁶². Šis veiksnys prisidėjo prie „klientelistinės stambiosios buržuazijos“ susikūrimo⁶³, režimui pasižymint administracijos korupcija⁶⁴.

183. Taigi tarp verslininkų, siekiančių gauti naudos iš Sirijos ekonomikos liberalizavimo, ir valdančiojo režimo susikūrė glaudūs ryšiai, dažnai apimantys išstisus gimines. Taip režimas užsitikrino politinę ir finansinę įmonių vadovų paramą, o šie galėjo naudotis savo ryšiais su režimu, kad sėkmingai plėtotų komercinę veiklą⁶⁵. Būtent taip išsivystė abipusio priklausymo ryšys tarp verslininkų ir veikiančio režimo⁶⁶. Taigi verslo elitas tapo pagrindiniu režimo ramsčiu⁶⁷.

184. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes Bendrasis Teismas pagrįstai galėjo remtis abipusio priklausymo ryšiais tarp verslininkų ir Sirijos režimo bei nuspręsti, kad tai reikšmingas įmonių vadovo, kaip antai I. Anbouba, paramos šiam režimui požymis.

185. Bendrasis Teismas grindė savo argumentus ir įvairiais neginčijamais faktais.

61 — Ten pat. Autorius pažymi, kad, nepaisant pareikšto siekio pereiti nuo reguliuojamos ir subsidijuojamos ekonomikos prie rinkos ir atviros ekonomikos, „dauguma aukštų [Baath politiką remiančių] pareigūnų, pirmiausia Bashar [Al-Assad], neslepia, kad nori ir toliau visiškai valdyti nacionalinės ekonomikos struktūrų pertvarkos procesą“ (p. 297 ir 298).

62 — Žr. R. Friberg Lyme „Sanctioning Assad’s Syria – Mapping the economic, socioeconomic and political repercussions of the international sanctions imposed on Syria since March 2011“, *Danish Institute for International Studies Report*, 2012–2013. Autorius atitinkamai 15 ir 18 puslapiuose nurodo:

„The liberalisation process proved, however, selective and partial as the economy overall remained highly regulated and subsidized. <...> the economy remained restrained by a bloated, corrupt and ineffective public administration.“

„The process [of liberalisation] largely benefitted the educated, urban, upper middle class and saw the rise of economic oligarchs who extracted considerable wealth from virtual monopolies on newly opened business opportunities, particularly in sectors like oil, telecoms, pharmaceuticals and chemicals, electronics, agro-business and tourism, while midrange investment activity was lacking.“

63 — Žr. S. Belhadj, *op. cit.*, p. 344.

64 — Žr. „Syria Under Bashar (II): Domestic Policy Challenges“, *Middle East Report*, Nr. 24, International Crisis Group, 2004 m. vasario 11 d., atitinkamai 3 ir 11 puslapius:

„Syria developed a quasi-corporatist system, built around patron-client relations and a widespread network of economic allegiance and corruption.“

„[T]he economic and the political are interlinked: deep public sector reforms would undermine patronage and clientelism. <...> Likewise, widespread corruption is a central feature of the system, affecting all administrative levels and regulating entire facets of the economy. <...> [P]rivate sector businessmen who took advantage of economic liberalisation have become major beneficiaries of corruption. As a result, they have monopolised most of the new lucrative markets.“

65 — Žr. R. Friberg Lyme, *op. cit.* Autorius atitinkamai 20 ir 21 puslapiuose nurodo:

„[A]n organic alliance between elites within military, security and civilian state institutions and an emerging class of private sector entrepreneurs became a vital pillar of regime power. The selective liberalisation process provided instruments for co-opting and re-organising networks of allegiance and patronage as the resources generated by the economic openings and economic regulation were, first and foremost, exploited by regime elites and their close allies <...>. The new organic networks often involved close kinship between security, military and state officials and a new generation of business entrepreneurs.“

„The lion’s share of the new opportunities and market openings went to a small group of individuals associated with the regime, either through family ties and / or through public governmental positions in the military and security services. The new entrepreneurial elite received licensing and concessions within the public services and could delegate management to gain the most profitable projects, benefit from tailor-made regulation, and enjoy privileged access to foreign investments and expatriate Syrian and Arab business communities <...>. They were therefore the ones largely benefitting from the opportunities arising from liberalisation, especially within sectors such as energy (oil and gas), telecoms and IT, duty free zones, pharmaceuticals, chemicals, electronics, agro-business, tourism and car dealerships. <...> These people therefore owed their fortunes (or large parts thereof) to their organic relationship with regime insiders. By gathering patronage networks <...>, the regime not only undercut any other collective action to rally private sector businesspeople against the regime, but by creating strategic openings to benefit its allies (and family members), the regime also assured themselves of allies through interdependence.“

66 — Ten pat. Autorius 24 puslapyje pažymi:

„[T]he lucrative business openings, brought about by the liberalisation process, primarily benefitted an emerging entrepreneurial business class due to its organic and tightly knit (often family) ties to the inner core of the regime, creating a high degree of interdependence – and to some degree blurring of the distinction – between the two.“

67 — Ten pat. Autorius 21 išnašoje teigia:

„The new elites even challenged the Ba’ath traditionalists as they began seeking political representation. The party’s importance as a mobilising driver for the regime declined and was to some degree taken over by the new commercial elite. This was clearly demonstrated in the presidential referendum in 2007 where the business elite mobilised regime support, covering the costs of all meeting venues in the country. These networks have been highly active in organising and financing demonstrations and *shabihas* in favour of the regime during the uprising of 2011.“

b) Neginčijami faktai

186. I. Anbouba yra SAPCO, vienos didžiausių žemės ūkio maisto produktų gamybos bendrovių, kuriai priklauso 60 % rinkos sojų aliejaus sektoriuje, direktorius.

187. Be to, I. Anbouba vadovauja kelioms bendrovėms, vykdančioms veiklą nekilnojamojo turto ir švietimo srityse.

188. Neginčijama, ir šie faktiniai duomenys tai patvirtina, kad I. Anbouba verslas ėmė klestėti tuo pat metu, kai Bachar Al-Assad režimas pradėjo Sirijos ekonomikos liberalizavimą. Vien dėl šios priežasties jau nustatyta, kad I. Anbouba atitinka pirmąją įtraukimo į sąrašą kriterijaus dalį, susijusią su asmenimis, gaunančiais naudos iš Sirijos režimo vykdomos politikos.

189. I. Anbouba teigia, kad ribojamųjų priemonių taikymas fiziniams asmenims dėl jų ekonominės ir socialinės padėties, neatsižvelgiant į jų pačių veiksmus, prieštarauja Teisingumo Teismo praktikai, susijusiai su lėšų išaldymo priemonėmis. Aš taip nematau. Pakankamas pagrindimas faktinėmis aplinkybėmis, kurio reikalauja Teisingumo Teismas nuo tada, kai priimtas Sprendimas *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518), yra neatskiriamas nuo įtraukimo į sąrašą kriterijaus, nurodyto bendrosiose taisyklėse, susijusiose su aptariamomis ribojamosiomis priemonėmis, kurių nustatyti Taryba, kaip minėta, turi didelę diskreciją. Taigi šiuo atveju naudą, gaunamą iš režimo vykdomos politikos, Taryba gali visiškai įrodyti, remdamasi objektyviais duomenimis, kaip antai I. Anbouba sėkmingai vykdoma komercinė veikla, nurodžiusi jo ekonominę padėtį, pasiektą veikiant dabartiniam režimui, nepateikdama įrodymų, susijusių su konkrečiais asmeniniais veiksmais.

190. Be to, kiti neginčijami faktai patvirtina, kad I. Anbouba patenka į antros įtraukimo į sąrašą kriterijaus dalies, t. y. susijusiosios su asmenimis, kurie remia Sirijos režimą, taikymo asmenims sritį.

191. Iš tikrųjų I. Anbouba pripažino, kad nuo 2007 m. iki 2011 m. balandžio mėn. buvo vienas iš devynių *Cham Holding*, didžiausios privačios bendrovės Sirijoje, valdybos narys, o šios bendrovės pirmininko pavaduotojas yra Sirijos prezidento Bachar Al-Assad pusbrolis Rami Makhoul.

192. Pastarasis, kaip ir jo brolis Ehab, yra žinomas Sirijos verslininkas. Jie abu kontroliuoja kelias dideles įmones. Komisija įstojimo į bylą paaiškinimuose pažymi – ir tai nebuvo ginčijama, – kad kai kurios šių įmonių veikia pagal licencijas, prasidėjus ekonomikos liberalizavimo procesui suteiktas privačioms įmonėms, kurias dažnai kontroliuoja Sirijos prezidento šeimos nariai.

193. Kaip pabrėžia Komisija, o I. Anbouba to neginčija, *Cham Holding*, veikianti įvairiuose ekonomikos sektoriuose per savo dukterines bendroves, yra susijusi su Bachar Al-Assad režimu, pirmiausia dėl Sirijos prezidento giminystės ryšio su Rami Makhoul. I. Anbouba pats nurodo, kad ši bendrovė žinoma „kaip artima Sirijos valstybės aparatui“⁶⁸.

194. Todėl tai, kad I. Anbouba dar visai neseniai buvo *Cham Holding* valdybos narys, savaime įrodo jo paties artimą ryšį su Bachar Al-Assad režimu.

195. Atsižvelgdamas į šią neginčijamą faktinę aplinkybę Bendrasis Teismas, remdamasis I. Anbouba verslo ryšiais su Bachar Al-Assad giminaičiu, galėjo pagrįstai nuspręsti, kad, turint galvoje autoritarinį režimo pobūdį ir tai, kad valstybė griežtai kontroliuoja Sirijos ekonomiką, I. Anbouba nebūtų galėjęs išplėtoti savo komercinės veiklos, jei nebūtų naudojęsis režimo parama ir savo ruožtu nebūtų jo kaip nors rėmęs.

68 — Žr. jo atsiliepimo į Komisijos įstojimo į bylą paaiškinimus p. 7.

196. Be to, vertindamas faktines aplinkybes Bendrasis Teismas atsižvelgė į tai, kad I. Anboubą padėtis nepanašiai į bet kurio įmonių vadovo padėtį. Kitaip tariant, I. Anboubą padėtis ypatinga tuo, kad jo valdomos įmonės sėkmingai veikia įvairiuose ekonomikos sektoriuose, ir tuo, kad jis palaiko verslo ryšius su verslininku, kuris yra artimas dabartinei valdžiai.

197. I. Anboubą padėtis ypatinga ir tuo, kad jis, kaip pats pripažįsta, nuo 2004 m. iki 2008 m. buvo Homso prekybos ir pramonės rūmų generalinis sekretorius. Ši neginčijama faktinė aplinkybė yra reikšmingas požymis, kad I. Anboubą turėjo įtakos vykstant atrankinio Sirijos ekonomikos liberalizavimo procesui. Atsižvelgiant į Sirijos režimo pobūdį ir tai, kaip buvo valdomas ekonomikos liberalizavimo procesas, pagrįstai manytina, kad I. Anboubą galėjo pasinaudoti užimamomis pareigomis savo verslui išplėtoti ir kad bet kuriuo atveju šios pareigos patvirtina jo tvirtą ryšį su Bachar Al-Assad režimu⁶⁹.

198. Galiausiai reikia pažymėti, kad I. Anboubą neginčijo nei Sirijos režimo autoritarinio pobūdžio, nei to, kad valstybė griežtai kontroliuoja Sirijos ekonomiką. Be to, savo rašytiniuose dokumentuose jis pats pripažįsta „totalitarinį“ režimo pobūdį⁷⁰.

c) Pakankamas pagrindimas faktinėmis aplinkybėmis

199. Atsižvelgdamas į visus pripažintus ir neginčijamus faktus Bendrasis Teismas pagrįstai galėjo nuspręsti, kad Taryba įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą.

200. Iš tikrųjų šie faktai patys įrodo, kad I. Anboubą patenka į įtraukimo į sąrašą kriterijaus taikymo asmenims, t. y. asmenims, kurie gauna naudos iš režimo vykdomos politikos arba jį remia, sritį.

201. Be to, minėti faktai – tai aiškūs, konkretūs ir vienas kitą papildantys įrodymai, kad I. Anboubą remia Bachar Al-Assad režimą. Taigi nurodyti I. Anboubą įtraukimo į lėšų išaldymo sąrašą motyvai gali būti laikomi pakankamai pagrįstais.

202. Esant pakankamam pagrindimui faktinėmis aplinkybėmis Bendrasis Teismas neturėjo reikalauti, kad Taryba jam pateiktų papildomų įrodymų ar informacijos.

203. Atsižvelgiant į padėtį Sirijoje nedera apsunkinti Tarybai tenkančios pareigos ir reikalauti, kad ji pateiktų Bendrajam Teismui nurodytus objektyvius duomenis papildančių įrodymų.

204. Siekdamas susieti įrodymų, kuriuos iš Tarybos gali būti pareikalauta pateikti, apimtį su realia padėtimi Sirijoje Sąjungos teismas turi atsižvelgti į tai, kad Sirijos Arabų Respublikoje vyksta pilietinis karas, todėl sunku gauti įrodymų ir objektyvią informaciją. Šiomis karo veiksmų aplinkybėmis padėti dar labiau paaštrina žiaurūs teroristų grupės „Islamo valstybė“ išpuoliai. I. Anboubą pats pripažįsta, kad dėl dabartinės padėties Sirijoje Tarybai sunku įvykdyti jai tenkančią įrodinėjimo pareigą⁷¹.

205. Be to, režimas, kurio atžvilgiu nustatytos ribojamosios priemonės, tebeveikia, todėl Sąjunga negali bendradarbiauti su nacionalinėmis valdžios institucijomis siekdama gauti būtiną informaciją ar įrodymų.

69 — Šiuo atžvilgiu žr. R. Friberg Lyme, *op. cit.* Autorius 20 išnašoje nurodo: „Membership of the chambers began in the 1980s where it became a de facto prerequisite for acquiring a commercial, industrial record and business licenses <...>. <...> [T]he chambers of commerce have always been tied to the regime and have played a limited role in representing the interests of the wider merchant class.“

70 — Žr. jo pareikštų ieškinių 33 punktą.

71 — Žr. jo atsiliepimo į Komisijos įstojimo į bylą paaiškinimus p. 3.

206. Galiausiai dėl represijų prieš civilius gyventojus praktiškai labai sunku ar net neįmanoma surinkti režimui besipriešinančių liudininkų, kurie patys ar kurių giminės gyventų Sirijoje ir sutiktų, kad jų tapatybė būtų atskleista, parodymus. Šie sunkumai atlikti tyrimą ir pavojus, kuris gresia informaciją teikiantiems asmenims, kliudo pateikti tikslių režimo rėmimo įrodymų, susijusių su asmeniniais veiksmais.

207. Taigi atsižvelgiant į vyraujančią karo padėtį Sirijoje turi būti pakeista Tarybai tenkanti įrodinėjimo pareiga. Be to, teismo posėdyje dėl šios aplinkybės pateikus klausimą I. Anbouba pripažino, kad dėl karo padėties Sirijoje sunkiau įvykdyti įrodinėjimo pareigą, todėl reikia pakeisti su ja susijusius reikalavimus.

208. Atsižvelgiant į šią padėtį, Taryba įvykdo jai tenkančią įrodinėjimo pareigą, jei Sąjungos teismui pateikia pakankamai konkrečių, aiškių ir vienas kitą papildančių įrodymų visumą, leidžiančią nustatyti, kad tarp asmens ir režimo, su kuriuo kovojama, yra pakankamas ryšys.

209. Taigi dėl pirma aprašytos padėties turi būti nustatyta pusiausvyra vykdant įrodinėjimo pareigą. Jei iš tikrųjų reikalavimas, kad į lėšų išaldymo sąrašą įtrauktas asmuo pateiktų įtraukimo motyvų pagrįstumą paneigiančių įrodymų, neatitinka Sprendime *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518) įtvirtintos teismo praktikos, pagal ją neturi būti ir Tarybai nurodyta, nustatant pernelyg didelę įrodymų apimtį, pateikti neįmanomų įrodymų.

210. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus manau, kad, kaip skundžiamuose sprendimuose iš esmės nusprendė Bendrasis Teismas, Taryba įvykdė pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį jai tenkančią įrodinėjimo pareigą, kaip ją išaiškino Teisingumo Teismas Sprendime *Komisija ir kt. / Kadi* (EU:C:2013:518), pagrįsdama I. Anbouba įtraukimo į sąrašą motyvus pripažintais ir neginčijamais faktais, pakankamai įrodančiais, kad jis susijęs su Sirijos režimu.

211. Be to, Bendrasis Teismas atsižvelgė į galimybę, kuri turi būti suteikta kiekvienam į sąrašą įtrauktam asmeniui, ginčijančiam priemonę, pagal kurią išaldomos jo lėšos, pateikti įrodymų, kad, nepaisant reikšmingų priklausymo asmenų ir subjektų, kuriems taikomas įtraukimo į sąrašą kriterijus, kategorijai požymių, jis vis dėlto nėra susijęs su atitinkamos trečiosios valstybės režimu.

212. Iš skundžiamuose sprendimuose pateikiamų argumentų matyti, jog Bendrasis Teismas ne kartą atsižvelgė į šią I. Anbouba suteiktą galimybę pateikti įrodymų, kad yra priešingai, t. y. kad jis negauna naudos iš režimo vykdomos politikos ar jo neremia. Šiuo atžvilgiu remiuosi Sprendimo T-563/11 41 ir 42 punktais ir Sprendimo T-592/11 51 ir 52 punktais, taip pat Sprendimo T-563/11 45–60 punktais ir Sprendimo T-592/11 63–76 punktais, kuriuose Bendrasis Teismas pabrėžė, kad I. Anbouba turi galimybę pateikti priešingų įrodymų, paskui išnagrinėjo duomenis, jo pateiktus siekiant įrodyti, kad Taryba padarė vertinimo klaidą nusprenddama, kad jis, kaip žinomas Sirijos verslininkas, teikia ekonominę paramą Sirijos režimui.

213. Taigi, priešingai, nei teigia I. Anbouba, Bendrasis Teismas atsižvelgė į rungimosi principą ir paisė jo teisės į gynybą.

214. Šiais apeliaciniiais skundais I. Anbouba iš esmės neginčijo priešingų įrodymų vertinimo, kurį Bendrasis Teismas atliko nagrinėdamas apelianto pateiktus duomenis siekiant paneigti, kad jis susijęs su Sirijos režimu. Bet kuriuo atveju, kadangi, kaip minėta, Taryba įvykdė įrodinėjimo pareigą, jai tenkančią ribojamųjų priemonių srityje, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos apeliacinio proceso etape nagrinėti, kaip Bendrasis Teismas įvertino priešingus įrodymus, kuriuos jam pateikė I. Anbouba⁷².

72 — Sprendimas *Hüls / Komisija* (EU:C:1999:358, 65 punktas).

VIII – Išvada

215. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus siūlau Teisingumo Teismui:

- atmesti apeliacinius skundus ir
- priteisti iš I. Anbouba bylinėjimosi išlaidas.